דער יוד

(DER JUDE)

צייטשריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

—— פערלאג: חברה „אחיאסף". ——

דער פרייז פיר רוסלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רוביל.
האלב יאהרליך —.3 רוביל;
פיערטעל יאהרליך 1.50 רו"כ.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 „
דען 1טען אויגוסט — 1 „

איינצעלנע נומערן 15 קאפ. — 30 העלער.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען.
האלביאהריג —.6 "
פירטעליאהריג —.3 "
ריטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 "
אמעריקא, ענגלאנד—.10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Krakau. 14 Feber 1901. — נומר 7. — קראקויא, שבט תרס"א.

ה. תרס"א ← וואכען-קאלענדער (לוח) ← 1901					
די טעג פון		שבט פעבער-לוטי		נייער ס.	אלט. ס.
חודש	וואך			פעבער	פעווער.
כ"ח	זונטאג			16	4
כ"ט	מאנטאג			17	5
ל'	דינסטאג	א' דר"ח אדר.		18	6
א'	מיטוואך	ב' דר"ח.		19	7
ב'	דאנערס.			20	8
ג'	פרייטאג			21	9
ד'	שבת	שבת תרומה.		22	10

קורצע פערצייכנונגען פון דער יידישער געשיכטע.

טאג	יאהר	
כ"ח	ג.תקצ"ח	האט אנטיוכס אויפגעהערט בעלאגערן ירושלים.
	ה'תר"מ	געשטארבען ר' יצחק (אראלף) כרמיה אין פאריז.
כ"ט	ה'תתק"נ	זענען די יורען פון שטאנדפורט פערמשפט געווארען צום טויט.
ל'	ה' ק"צ	געהרג'ט אויף קדה"ש 9 יודען אין אי.
א'	ה'תתכ"ז	געשטארבען הר' אברהם אבן עזרא.
"	ה'תכ"ג	" רבינו הש"ך.
"	ה'ת"ר	עלילת דם אין דמשק.
ב'	ה'שס"ו	פערברענט עקדה"ש פיעל אנוסים אין שפאניען.
ג'	ג' ת"ג	פערטיג געווארען דער בית-שני.
ד'	ה' ס"ז	נקבר געווארען מהר"ם מרוטנבורג וואס איז געשטארבען אין תפיסה.

אינהאלט.

א) די קאלאניסטען און יק"א. וולאדימיר טיאמקין.
ב) די אנפאנגס-שולען אין צייטען פון תלמוד. ש. ל. ציטראן.
ג) פאליטישע איבערזיכט. י. ל.
ד) בריעף פון לאנדאן. י. ל דאלידאנסקי.
ה) צייטונגס-שטימען. א. ע.
ו) יודישע שטעדט און שטעדטליך. אמת.
ז) מען שרייבט אונז.
ח) צייטונגען פון דער וואך.
ט) די יודישע וועלט.
י) אלגעמיינע וועלט נייעס.
יא) דער אלטער טשעכלער. סקיצע. א. רייזען.
יב) דאס יודישע לעבען אין פאלקסליעדער. כ. בן-תמר.
ג) ביכער-קראניק. בעל-מחשבות.
יד) דער הונגער אין אינדיען. פעלעטאן. פיער לאטי.

צו אבאנירען:

אין קראקא:
Administration „DER JUDE", Krakau, Gertrudy 19

איןווארשא:
Verlag „Achiasaf", Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür 4.

אין וויען:
E. Torczyner, Wien II. Krumbaumg. I.

אין לאדז, ביי אונזערעם פערטרעטער:
S. Hochberg, Lodz, Ceglelnianastr. 36.

דער יוד' איז אויך איינגעטראגען אין דער צייטונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאסט אונטער דער נומער
1920 a Nachtrag VII.

זקן העתונים העברים וראשון לציון, **המליץ** לשנת הארבעים ואחת לצאתו לאור

מכתב עתי לכל דבר הנוגע ליהודים כפרט ועניני מדינה ספרות ומדע בכלל, יוצא בפטרבורג מדי יום ביומו.

בראשית שנת תרס״א נמלאו כבר ארבעים שנה, מאז החל המליץ לצאת לאור, ושנות בינה אלו פוטרות אותנו מלדבר על ערך המליץ ואם נאמר להללו– יהלל המפעל את פועלו ולא הפועל את מפעלו. עלינו רק להגיד, כי ככל אשר עשינו עד כה לגדל ולשכלל את המליץ, כן נתאמץ עוד לפארו ולתקנו, כי לתקון צריך גם המפעל היותר מתוקן. רק בדבר אחד לא יעשה בהמליץ אף שנוי כל שהוא–בשטת המליץ: בדרך אשר עמד עליו המליץ הלוך ילך רק קדימה, קדימה, אבל לא יסור ממנו ימין ושמאל, כי שבעים ושבעה דרכים לאור מתעה ורק דרך אחד לאור שמש נצח ישראל. ולמען יראה כל איש בעיניו את הדרך הזה התאמץ המליץ תמיד לברר כל דעה, בהיות המליץ תמיד לא דעת היחיד (רק דעת עורכו ומול״ו), כי אם דעת הכלל כלו, כאשר יעיד הציור

קבוצת סופרים

תשורה לחותמי המליץ לשנת 1900. הקבוצה הנכבדה הזאת היחידה במינה תעיד,

מי ומי המה ראשי המדברים לעם מעל עמודי המליץ, בתמונה הזאת יראה הרואה ראשי מפלגות שונות בעמנו, נאוני העט והמחשבה, עמודי החכמה והתורה, אנשי מעשה ופעולה מוחשית, וכלם עדים המה, עד כמה יפיץ המליץ אור על כל פעולה. והיא שעמדה לרבים להיות נאמנים לדעית נכונות כל הימים גם בצרפם מעשה למחשבה, כי כבר בראשית צאתם למפעלם ידעו אותו ידיעה נכונה בדעתם את דעת חבריהם ודעת מתנגדיהם גם יחד, ולכן לא יכלו כל הרוחות המצויות ושאינן מצויות לזוז אותם ממקומם.

ולשנה הבאה הננו להכין עוד קביצה של סופרים ועל פי חפץ רבים תהיה הקבוצה השניה לא ציור לתלות על הכותל כי אם

אלבום של תמונות

לפאר את השלחנות. את האלבום הזה יקבלו בשנת 1901 כל חותמי המליץ לשנה תמימה חנם אין כסף.

מחיר „המליץ“ 1) ברוסיא: לשנה 10 רו״כ; לחצי שנה 5 רו״כ; לרבע שנה 2,50 רו״כ; לחדש 85 קאפ.
2) בשאר ארצות: במשלוח שלש פעמים בשבוע, לשנה 12 רו״כ, לחצי שנה 6 רו״כ, לרבע 3 רו״כ בשטרי רוסיא, או בשטרי חו״ל לפי הערך; במשלוח בכל יום: 15 רו״כ לשנה, או שטרות חו״ל לפי הערך

חותמי המליץ לשנת 1901 יוכלו לקבל את התמונה **קבוצת סופרים** (קבוצה ראשונה) במחיר א׳ רובל.

את התמונה רבת הצבעים החשמונאים עם המשלוח במחיר א׳ רובל.

כן יקבלו את המאספים האסם, הגת, הגרן, הגן ואת הספור בית אגולר כלם יחד במחיר שני רובלים.

פון איש יהודי **בלעטער** פון א טאגבוך

גייען ארויס אין וויפוסקען (העפטען), יעדער וויפוסק פולע צוויי גרויסע דרוק בויגען (32 זייטען)

ארטיקעלען פון לעבען און נאטור, וויסענשאפט און קונסט.

דער פרייז פון די בלעטער 50 ביכלאך—4 רובל; 25 ביכלאך—2 רובל; 12 ביכלאך—1 רובל; 1 ביכל—12 קאפ.

די לעזער פון די בלעטער בעקומען אויך נאר פאר 1 רובל **די אלעאגראפיע חשמונאים.**

די פאדפישציקעס (אבאנענטען) פון

המליץ

וועלען בעקומען די בלעטער פופציג וויפוסקען נאר פאר דריי רובל.

Редакт. газ. „Гамелицъ“ Л. А. Рабиновичу, С.-Петербургъ, Торговая 17. :אדרעס
Redacteur des „Hameliz“ L. Rabinowitz, St. Petersburg, Torgowaja 17.

III. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 7

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ-יאהרליך —.5 רוביל.
האלב-יאהרליך —.3 רוביל.
פירטעל-יאהרליך 1.50 רוביל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 "
דען 1טען אויגוסט — 1 "

ענדערען די אדרעססע קאסט 20 קאפ.

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואך.
פערלאג: חברת „אחיאסף“.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען.
האלביאהריג —.6 "
פירטעליאהריג —.3 "
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 "
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדע קליינע שורה פעטיט 20 העלער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Erscheint Donnerstag.

קראקויא, שבט תרס"א. נומר 7. Krakau, 14. Feber 1901.

די קאלאניסטען און יק"א.

די לעצטע צייט איז אונז אויסגעקומען צו הערען שרעקליכע ידיעות וועגען די מעשים אין פאלעסטינא און וועגען די ארדענונגען וועלכע מען דענקט צו מאכען דארט; נאר דאס איז אלץ געוועזן קלאנגען, רמזים און ניט זעלטען, אויסגעטראכטע נישט געשטויגענע מעשיות. אט די אלע גיך געבארענע און גיך פערלארענע ידיעות, האבען גענויטהיגט אונז, אלטע חובבי ציון, אויפמערקזאם צוצוהערען זיך צו אלץ וואס עס קומט פאר, כדי אין דער צייט ווען אונזער לאנד געפינט זיך אין איין אומגליק, זיין געווג שטארק ארויסצוטרעטען און מיט די לעצטע אויסגעשרייען: „רעטעט דאס פאטערלאנד“ צוזאמענשטעלען די אלטע מחנה און, אדער רעטען אדער פערלארען געהן. צום בעדויערען האט זיך ארויסגעשטעלט אז די ידיעות זענען ניט קיין „קלאנג“ אליין, נאר א גאנצע קייט פאקטען, וואס זענען געגרינדעט אויף דאקומענטען, ארייגעשיקטע צו אונזערע קאלאניסטען און ארבייטער, אט צו די העלדען, וואס ראנגלען זיך שוין 18 יאהר מיט אלערליי צרות, ניט זעלטען מיט הונגער, מיט קריינק, מיט דעם קלימאט און מיט זייער גאנצען פערגאנגענעם טרויעריגען לעבען. און זיי האבען דאך אויך געקענט זיין צווישען זייערע זאטע, שטאלצע רוהיגע ברידער; ווער ווייס, אפשר וואלטען זיי טאקי איצט געזעסען צווישען יענע, וואס שרייבען יעצט אונטער בעפעהלען, וועלכע פעראורזאכען אזוי פיעל ליידען אונזערע אונגליקליכע אויסגעליטענע ארבייטער. נאר ניין — זיי האבען פערביטען דאס בוך אויפ'ן אקטראייזען, הארטהערציגקייט אויף ליעבע צו זייער אלטע היים און דערין שטעקט זייער גאנצע שולד. זיי האבען אין דעם פערלויף פון גאנצע אכטצעהן שווערע יאהר געטהון אלץ, וואס מען האט פון זיי נור געפאדערט: זיי האבען געאפפערט זייער מצב, פריהערדיגע געוואהנהייטען, זייערע עלטערן, קרובים און פריינד; און דאס אלץ נור אליין אויס ליעבע צו זייער לאנד און צו שווערער מיה. וואסזשע האבען זיי דערפאר פון אונז געהאט? צי האבען מיר ערפילט קעגען זיי אונזער פליכט, האבען מיר זיי געגעבען מאטר עלע רוה, האבען מיר זיי אבגעהיט פון איבעריגע פיין? מיר, וועלכע האבען געגעבען קאפיקעס און געקריטיקירט אויף הונדערטער; מיר, וועלכע האבען אין יענער צייט פערקויפט זיי אין קנעכטשאפט, מיר, וועלכע האבען פערשטיקט אין זיי יעדעס געפיהל פון אונאבהענגיגקייט, געשטויסען צום וועג פון דער שענדליכער חלוקה; מיר, וועלכע האבען אין אונזער צייט נישט געקענט בעשטיצען זייערע רעכטע, זייער צוקונפט, — וועלען מיר דען אויך איצט בלייבען דיזעלביגע צושויער פון דעם נייען טרויערשפיעל וואס ווערט געשפיעלט אין דער איצטיגער פאריזער־פאלעסטינא? וועלען מיר דען אויך איצט שווייגענדיג אלץ פערטראגען און וועלען זיי זאגען: הארכט און פאלגט די איינריכטונגען פון פאריז, אויב ניט וועט אייך זיין ביטער?... צי וועלען זיך עפענען אונזערע מיילער אויסצורייידען אזעלכע שרעקליכע שפאטישע ווערטער...

וועלען מיר דען האבען דעם מוטה צו זאגען גלייך מיט יק"א, זייט מהל געהט ארויס יעצט פון אונזערע קאלאניען, געהט אין אלע פיער זייטען און דאנקט אייער וואהלטהעטער, וואס האט געשפייזט אייך און אייער געזינד אזוי פיעל יאהר, און כדי איהר זאל ניט וואגען זיך צו זאגען אז מיר זענען הארטע אהן־הערצעדיגע, וואס האבען פיינד זייערע ברידער טא ווייסט אונזער גוטסקייט — נאט אייך אויף וועג הוצאות... הא, אמת, זעהר ליעב, זעהר פיין, זעהר יושר'דיג... און אין אמת'ן, קענען זיך אפשר זאגען די פערטרעטער פון יק"א, וואס איז דא אזוינס ניט יושר'דיג, מיר האבען דאך דאס אלץ ניט איינגעארדענט, מיר האבען נור איבערגענומען איין פארטיגע זאך, א זאך, וואס האט צום ערשטען געקענט האבען איהרע פעהלער און דערום קענען מיר דאך ניט זיין פעראנטווארטליך פאר אלטע פעהלער, מיר פערלאנגען פיהרען דאס געשעפט שפארעוודיג און ניט אומזיסט געלד ארויסווארפען; מיר זעהען דאך דייטליך, אז ערד קלעקט קוים אויף האלב איינוואהנער פון די קאלאניעס, דעריבער דארף דאס צווייטע העלפט פערלאזען די קאלאניעס און אוועקגעהן; איינריכטען די דאזיגע קאלאניסטען און אויסגעבען אויף פיער מיט א האלב אדער פינף מיליאן פראנק האבען מיר קיין רעכט נישט. נאר מיר וועלען אבער פרעגען יק"א, צי האט רעכט איין פערזאן אדער א געזעלשאפט איבערנעהמען א וועלכע עס איז זאך, וואו עס איז פארהאן איין לעבעדיגער קאנטראקט, חאטש ניט קיין אויסגעשריבענער אויף אקט־פאפיער מיט בעשטימטע פונקטען, צי איז פאראן דאס רעכט אין גאנצען זיך ניט צו רעכנען מיט די מענשען און זייער לעבען, וועלכע זענען געבונדען צו דער זאך? צי האט רעכט, זאגען מיר, די דריטע פערזאן אדער די געזעלשאפט, איבערצונעהמען די ארבייט אין איהרע הענד, ניט ערקונדיגענדיג זיך אפילו, צי פערלאנגט די צווייטע פארטיי, בכלל צו פערבינדען זיך מיט א נייער אנשטאלט און צי שטעלט ניט אוועק דער דאזיגער טהייל בעזונדערע תנאים אויף וועלכע זי האט פאלקאמען רעכט.

פאַר וואָס האָט פריהער, פאַר'ן איבערנעהמען די קאָלאָניעס, יק"א ניט מודיע געווען, אַז זי נעהמט איבער ביי'ן באַראָן די קאָלאָניעס מיט דעם תנאי, אַז זי וועט זיך בעגעהן אַזוי און אַזוי... עס קען זיין אַז די קאָלאָניסטען האָבען געהאַט וועלכע עס איז פרעטענזיעס צו דער פריהערדיגער אַדמיניסטראַציע, און אויף דעם אופן וואָלטען זיי געוויס געמעלדעט פאַר דער אַדמיניסטראַציע זייערע בעשטימטע פאָדערונגען, דעראַן צווייפלען מיר ניט. אַז די קאָלאָניסטען האָבען אויך פון זייער זייט פאָדערונגען און טענות צו דער אַדמיניסטראַציע, וועלען מיר זיך בעמיהען צו ערקלערען גרינדענדיג זיך אויף פאַקטען. אמת איז, דער באַראָן האָט פערשוועדעט גרויסע מיטלען אויף די קאָלאָניזאַציאָן, אמת איז, ווען נישט דער באַראָן וואלטען אַלע קאָלאָניסטען פערלאָרען געגאַנגען. אמת איז, דער באַראָן האָט געהיילט, געשפייזט און אויסגעהאַלטען די קאָלאָניסטען, אמת איז אַז מען האָט פאַר זיי אין די קאָלאָניען איינגעריכטעט, און געוויס האָט עס פיעל מיטלען געקאָסט, אַפילו אַזעלכע אַנשטאַלטען, אָהן וועלכע די קאָלאָניזאַציאָן האַט זיך לייכט געקענט בעגעהן, אמת איז מען האָט פאַר זיי אויפגעקויפט שענע בולווארען, גאַנצע רויזען־לאַנקעס, פראַכטפאָלע שאָסעען, מען האָט געהאַלטען טהייערע, נאַר זעהר ווייניג געניטע גערטנערער און אַדמיניסטראַטאָרען... דאָס אַליץ איז אמת; — נאַר פון דעסטוועגען דאָס אַליץ צוזאַמען, נעהמט נישט אַוועק ביי די קאָלאָניסטען איינגע רעכטע אויף צו מעלדען ניט נור זייערע פראַטענזיעס, נאַר אויך פאָרדערונגען אין איצטיגער צייט ניט צו זייער פריהערדיגען בעשיצער, נאַר צו יק"א, וועלכע קוקט אויף די קאָלאָניסטען נישט ווי אויף אַ חברה מיט מענשליכע רעכטע, נאַר ווי אויף שקלאַפען, ביי וועלכע מען דאַרף גאַר נישט פרעגען און מיט וועלכע עס איז ניטאָ וואָס צו רעדען.

די אָבערפלעכליכסטע בעקאַנטשאַפט מיט דער געשיכטע פון די קאָלאָניעס, וואָלט דייטליך געצייגט יק"א'ן, פון וואַנען עס שטאַמט דער איצטיגער שלעכטער מצב: צי זענען שולדיג דעראַן די קאָלאָניסטען, אָדער אפשר דעם שולדיגען פון דעם אַליץ, ברויך מען גאַר צו זוכען ווייטער און טיעפער.

עס איז גענוג צו נעהמען אַ מוסטער די קאָלאָניע „עקרון": די קאָלאָניסטען זענען געווען זעלטענע אַרבייטזאַמע אַקערלייט, האָבען זיך געפיהרט קליין, האָבען געליעבט זייער ערד, זיי זענען געוואָהנט מיט ערדאַרבייט איידער זיי זענען אין פאַלעסטינאַ געקומען, די גערעטענישען פלעגען זיין גאַר נישט שלעכט; אמת ערד איז געוועזען ווייניג, נאַר אין יענער צייט איז איהר געווען אַ סך גרינגער צו קריגען אין שכנות ווי יעצט. ביי אַ רעכטער הנהגה האָט מען געקענט פון עקרון מאַכען אַ גלענצענדע קאָלאָניע; מען האָט געקענט אין די קאָלאָניסטען ערציהען דאָס געפיהל פון פרייהייט, ליעבע צום לאַנד און צו פאָלקס אינטערעסען; דאָס יונגע געשלעכט האָט געקענט ערצויגען ווערען אין נאַציאָנאַלען גייסט און מיר וואָלטען מיט דער צייט האָבען געזונדע קערנערזריעה פיה די צוקונפט; — ניין אָבער: עס איז געווען אַ „מוז" פערוואַנדלען זיי אין קנעכט און בעדינער פון דער אַרמיניסטראַציאָן, מען האָט דאָך זיי געדאַרפט געבען צו פערשטעהן, אַז די אַדמיניסטראַציאָן איז פאַר זיי אַליץ, זי האָט רעכט צו שטראָפען און צו לייטזעליגען, אַז זי איז שטאַרק, מעכטיג, אַז איהר איין וואָרט ברענגט לעבען אָדער טויט; מען האָט דאָך זיי געדאַרפט אויסלערנען אויסצושטרעקען די האַנד מיט אַ נעביכדיגער מינע. עס איז דאָך נייטהיג געווען ערשלאָגען אין זיי יעדעס עהרענגעפיהל, פערדאַרבען זייער גאַנצעס לעבען, טויטען אין זיי דעם ווילען, אויסלערנען זיי לויפען נאָך דער „תמיכה" און זעהן, ערקענען און פיהלען, — פיהלען אימער, מיט זעלענפיבער אַז די אַדמיניסטראַציאָן — דאָס איז די זון וואָס וואָרעמט זיי מיט איהרע שטראַהלען, אַז זי גיט זיי ליכט און

פעלעטאָן.

דער הונגער אין אינדיען.

פון פּיער לאָטי.

(ענדע).

די צאָהל פון די אָנקומענדע הונגערינע שטאַרקט זיך מיט יעדער שעה. עס דאַכט זיך עפּיס, ווי אַ אונגעהויער לאַנגע לויה זאָל זיך ציהען פון דאָרף צו דער שטאָדט. די וועגען זענען בעצייבענט מיט די קערפּער פון מענשען, וואָס האָבען נישט אויסגעהאַלטען ביז דער שטאָדט און זענען געפאַלען טויט אויף זייער וועג.

און אָט, פאַר אַ הענדלער, וואָס האַלט אין מיטען עסען די פרישגעבאַקענע קיכליך, בלייבט שטעהן אַ אָרימע פרוי, אַ שאָטען פון אַ פרוי, צו דער איינגעפאַלענער ברוסט טוליעט זי אַ פּיצעלע קינד, אָדער, ריכטיגער זיך אויסצודריקען, אַ שקעלעט פון אַ קינד. ניין, דער הענדלער וועט איהר גאַר נישט געבען, ער וויל זי אפילו נישט בעמערקען, און די אומגליקליכע מוטער מיט דעם אויסגעדאַרטען געזיכט, וואָס דאָס קינד איהר'ס וועט אין אַ מינוט אַרום שטאַרבען, ווערט פּלוצלינג ווי פערטומעלט, לאָזט אַרויס פון זיך איין אויסגעצויגען ווילד געשריי, ווי אַ לעווין. זי זעהט יונג אויס, געוויס איז זי שען געווען; דאָס פערחשכ'טע געזיכט האָט נאָך אין זיך די צייכען פון דער יוגענד; זי קען אַלט זיין אַ יאָהר 16... אָם ענדע פערשטעהט זי שוין, אַז קיינער וועט זיך דאָ אויף איהר נישט דערבאַרעמען, אַז זי איז פערמשפּט צו'ם טויט, און לאָזט נאָך אַמאָל אַרויס פון זיך דאָסזעלבע ווילדע געשריי; זי שרייט, ווייל זי מוז שרייען ווי אַ חיה ביי דער גסיסה — און די גרויסע קעניגליכע העלפאַנטען געהען דורך מיט רוהיגע, זיכערע טריט, די העלפאַנטען, וואָס פערצעהרען די שפּייז, וואָס איז געקויפט זעהר טהייער אין ווייטע לענדער.

און איבער דעם גערויש פונ'ם פאָלק אין די גאַסען, צולעגט זיך אין דער הויך דאָס געשריי פון די ראַבען, וואָס רוישען דאָ אַרום פולקעסווייז אויף די דעכער און אין דער לופט, זייער שטענדיגע געקוויטשעריי, וואָס הערט זיך אין אינדיען שטאַרקער ווי אַלע אַנדערע לעבענס־שטימען, ווערט איצט נאָך שטאַרקער און פערהילכט די לופט. די הונגער־צייטען, די צייטען, וואָס צוטראָגען אין אַלע זייטען אַרום אַ ריח פון טויטע קערפּער, דאָס זענען גוטע פרנסה־צייטען פאַר ראַבען און פערשידענע רויבפויגעל.

און אָט איז שוין אָנגעקומען די בעשטימטע שטונדע, ווען מען וואַרפט עסען די קעניגליכע קראָקאָדילען, וואָס ווערען אויפגעהאַלטען אין דער טיעף פון די פערצוימטע גערטנער, די קעניגליכע פאַלאַטצען — דאָס איז אַ גאַנצע וועלט! איין גרויסע צאָהל געביידען פאַר פערד און העלפאַנטען. אום צו דערגעהן ביז צו דעם קינסטליכען טייך, וואו די קראָקאָדילען שווימען אַרום ברויך מען דורכצוגעהן דורך פיעל טהויערען מיט אייזערנע טיהרען, דורך אונגעהויער גרויסע הייפען, וואָס זענען בעדעקט מיט פערשיעדענע געביידען — עס פערשטעהט זיך, געפאַרבט ראָזע מיט ווייסע בלומליך. אומעטום איז פול מענשען, און אַ גערודער איז אַ גרויס: היינט צאָהלט מען אויס די זעלנער זייער געהאַלט, און די זעלנער, עטוואָס פערווילדעטע, יאָר רייך געקליידעטע שטעהען און וואַרטען, דאָס געהאַלט צאָהלט מען זיי אויס מיט אַלטע, שווערע, קיילעכיגע זילבערנע מטבעות, אָדער פיער עקענדיגע פון בראָנז.

אין דעם מאַרמאָרענעם זאַל, וואָס איז אויסגעפוצט מיט שענע געקונסטעלטע זיילען, אַרבייטען איצט צוועלף מענשען אויסצוציערען מיט סאַמעט דאָס געשטעל, וואָס זאָל זיין איין אָרט פאַר איינעם פון דעם קעניג'ס געליעבסטע העלפאַנטען.

לעבען און אַז זי קען אין יעדער צייט פינסטער ווערען פיר זיי, פערבייטען דעם רחמים אויף צאָרען און פערקעהרט. און זיי האָבען עס ערדייכט... אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען האָט מען געמעלדעט די קאָלאָניסטען, אַז אויך זיי וועלען אנשטאַט פעלדאַרבייט אַנפאַנגען זיך צו פערנעהמען מיט פלאַנצען בוימער. פיעל פון די קאָלאָניסטען האָבען געוויינט, האָבען זיך געבעטען מען זאָל ניט נעהמען זייער ערד און מען זאָל זיי לאָזען זיין אַקערלייט, לאַנג האָבען זיי זיך געראַנגעלט און האָבען ניט מסכים געווען, נאר די אַדמיניסטראַציאָן איז געווען האַרטנעקיג; לסוף האָבען זיי נישט געקענט פערליידען און האָבען געמאַכט אַ פאַרמאַלען בונט; די לאַגע איז געוואָרען שרעקליך, די קאָלאָניסטען האָבען בעגעגנט מיט פלעקער דעם, וועלכער האָט געוואָלט אַבגרענעצען זייער ערד אויף בוימער...

איך קען ברייגנען פיעל אַזוינע פאַקטען, וואָס בעווייזען אַז שולדיג אין די אַלע אומגליקען זענען ניט די קאָלאָניסטען, ניט דאָס לאַנד, נאר די שלעכטע אַדמיניסטראַציאָן. די קאָלאָניסטען, וואָס האָבען אַזוי פיעל יאָהר געאַרבעט און אַזוי פיעל געאָפּפערט, האָבען וועניג געשאַפען נור אַ דאַנק דער שלעכטער אַדמיניסטראַציאָן, דערום האָבען זיי פאָלקאָם רעכט צו פאָרדערן פון יק"א אַ גרעסערע אויפמערקזאַמקייט צו זייערע אינטערעסען. דערמיט מיינען מיר אָבער בשום אופן ניט צו זאָגען דער געעהרטער חברה, אַז יק"א זאָל אויך אויפ'ן ווינד ארויסוואַרפען עטליכע מיליאָן פראַנק, ווי דער באַראָן האָט עס געטהון; נאר אַלע געלטער וואָס מען האָט ארויסגעגעבען די קאָלאָניסטען ברויכען האָבען אַ כאַראַקטער פון אַ הלואה אויף אַ ערד־פערזיכרונג, און אַז די בעדינגונגען פון דעם אויסצאָהלען די הלואה דאַרפען זיין בערעכענט און שטרענג אויסגעפילט. דער חוב דאַרף זיין אויף ראַטען אויף אַ בעשטימטע צאָהל יאָהר, מיט חאָטש גאָר אַ קליינעם פראָצענט, און אום צו בעשטימען אַ צייט ווען אָנהויבען צו צאָהלען דעם חוב דאַרף מען נעמען אים אכט דעם כאַראַקטער פון דער ווירטשאַפט און די יעהרליכע הכנסה. די קאָלאָניסטען קען צום ביישפיעל פאָרגעלעגט זיין איין הלואה אויף 60 יאָהר, און דאָס אויסצאָהלען זאָל זיך אַנהויבען אין 10 יאָהר ארום נאָך דעם ווי די הלואה איז געמאַכט, דאַן וואָלט יעדען קאָלאָניסט אויסגעקומען איינצאָהלען דער חברה ניט מעהר פון 360 פראַנק יעהרליך, וואָס דאָס וואָלט ניט שווער געווען, ווען די הלואה זאָל אַפילו זיין אויף 16 טויזענד פראַנק פון יעדער קאָלאָניסט. איך בין פעסט איבערצייגט, אַז ביי אַזעלכע בעדינגונגען, וועלען די קאָלאָניסטען, וואָס זענען גענוג געדולדיג און געניט, קענען פראַקטפאָל זיך איינריכטען און אויסצאָהלען דעם ג א נ צ ע ן ח ו ב י ק " א, נ אָ ך פריהער פאַר דער בעשטימטער צייט.

יאָ, די קאָלאָניסטען זענען ניט שולדיג אין זייער איצטיגער לאַגע, מיר ווייסען גאַנץ גוט ווי זיי זענען איבערגעגעבען געווען דער אַרבייט און ווי זיי האָבען אומעטום טריי און עהרליך ערפילט זייערע פליכטען, יאָ, זיי האָבען ערפילט קעגען אונז זייערע פליכטען, נאר מיר... מיר האָבען זיך געצייגט קעגען זיי גענצליך באַנקראָט... נאר וואָס־זשע איז איצט? וואָס זענען מיר מחויב צו טהון פאַר זיי? צי וועלען מיר יעצט בלייבען רוהיג, שטום און טויב צו זייערע צרות? ניט שוין־זשע וועט אונזער וואַרימעס האַרץ, אונזער געוויסען שוויינען? ניט שוין דען וועלען מיר זיין אַזוי קליין־מוטהיג, אַזוי שוואַך, אַז מיר וועלען נור בלייבען דערביי ווי שטומע עדות?... מיר פערשטעהען דאָך גאַנץ גוט אז דאָס איז איין ערנסטער אַקט פון די היינטיגע היסטאָרישע שטרעמונגען, און אויב מיר וועלען עס דורכלאָזען, וועלען מיר זיין פעראַנטוואָרטליך פאַר אונזער קומענדען דור, די געשיכטע וועט אונז שטעמפלען מיט שאַנד און זי וועט זיין גערעכט. ניט שוין־זשע

די גערטנער, וואָס ווערען עטליכע מאָל אין טאָג געשפריצט מיט וואַסער, זעהען נאָך עפּיס גרינליך אויס, און מאַכען צווישען דער פערברענטער געגענד איין איינדרוק, ווי אַ בעוואַקסען אָרט אין אַ וויסטעניש. זיי פערשפרייטען זיך ווייט אין דער לענג און אין דער ברייט, און טראָגען אויף זיך עפּיס אַ וואונדערליכע טרויער. ארומגעצוימט זענען זיי מיט צייניגע מויערן, 50 איילינע אין דער הויך. די אַלטמאָדישע, גלייכע אַלייען זענען אויסגעפלאַסטערט מיט מאַרמאָר: אין אַלע זייטען זענען פערשפרייט קיפּריסען, פּאַלמען, מאָסען ראָזען און קליינע פּאָמעראַנצען־בוימער — און דאָס אַלץ צוזאַמען דערפילט די לופט מיט אַ געמישטען אַנגענעהמען ריח. אין שאָטען געפינען זיך אין אַלע זייטען פערשיעדענע אַלטאַנען, געביידען פאַר טענצערינען, מאַרמאָרענע וואַנען, וואו די פּרינצעסינען באָדען זיך. און איבער דעם גאַרטען שפּאַצירען פּאַוען, מאַלפּען; אונטער די פּאָמעראַנצען־בוימער ליגען די שאַקאַלען, אַרויסווייזענדיג די שאַרפע ציינער.

אַ ענדע קומט מען שוין אָן צו אַ גרויסען טייך, וואָס איז אַרומגערינגעלט, ווי די גערטנער, מיט אַ הויכע מויער. אין די צוויי לעצטע יאָהרען האָט דער טייך אויף האַלב אויסגעטרוקענט.

אינ'ם גראָז ביי'ם ברעג דרעמלען אונגעהויער גרויסע, הונדערטיעהריגע קראָקאָדילען, וואָס זעהען אויס דאָ, ביי'ם ברעג, עפּיס ווי ווילדע גרויסע פעלזען, און אָט גייט צו איין אַלטער גראָער מאַן, בלייבט שטעהן אויף די טרעפּ, וואָס לאָזען זיך אַראָב אין וואַסער אַריין, און הויבט אָן צו זינגען. ער זינגט מיט אַ ריינער שטימע, און מאַכט מיט די הענד, רופענדיג, און די קראָקאָדילען שטעהען אויף פון דרימעל און בעוועגען זיך. רירענדיג זיך פּאַמעליך און פויל אין דער ערשטער מינוט, דערשרעקען זיי אָבער באַלד דערנאָך מיט זייער גיכקייט און שיקליכקייט. זיי שווימען יעצט גיך, זיי בעגלייטען די שילדקרויטען, וואָס האָבען אויך דערהערט דאָס זינגען און ווילען אויך עסען. זיי בלייבען שטעהן אין אַ האַלבען ראָד ביי די טרעפּ וואו ס'וואַרט אויף זיי דער אַלטער מיט צוויי דיענער, וואָס האַלטען גרייט קוילען פלייש. עס עפענען זיך די בלאָע פּיסקער, און עס שיטען זיך אַריין גאַנצע פערטעל ציגען, שטיקער באַראַנען, לינגען, געדערם, און דאָס אַלץ ווערט אין דער מינוט פערשוואונדען.

נור אין די גאַסען רופט קיינער נישט, ווינגענדיג, אַז די הונגערינע זאָלען קומען עסען. דאָרט שלעפען זיך אַרום די מאַסען, ציהען אויס די הענד, ווייזען אָן אויף זייערע איינגעפאַלענע בייכער. ווען קוים נור דאַכט זיך זיי אַז עמיץ קוקט אויף זיי. און די, וואָס האָבען שוין די לעצטע האָפנונג פערלאָרען, וואַלגערען זיך ערגיץ און ווערען צוטרעטען אונטער פערדען־פיס...

נאָר אָט אויף דעם אָרט, וואו ס'שניידען זיך דורך צוויי פון די שענסטע אויסגעפוצטע גאַסען צווישען דעם געטומעל פון סוחרים, רייטער און פרויען מיט גאַזע־שלייער און גאָלדענע בראַסלעטען — האָט עפּיס איין אויסלענדער אָבגעשטעלט זיין קאַרעטע. ער שטעלט זיך אַנידער פאַר דער אויסגעדאַרטער הונגעריגער מאַסע און טהיילט געלד אין די אויסגעשטרעקטע ביינינע הענד אַריין.

און פּלוצלינג, דאַכט זיך דיר עפּיס, ווי אַ גאַנץ פאָלק וואָלט אויפגעשטאַנען תחית המתים. פון די טיכער, וואָס בעדעקען די געזיכטער, ווייזען זיך קעפּ אַרויס, עס עפענען זיך אויגען — מתים שטעהען אויף! „וואָס איז דאָס? מען טהיילט נדבות?! געפינט זיך עמיץ, וואָס ניט געלד! געלד! און מען וועט עסען קויפען!..“ עס ערוואַכען מענשען נאָך מענשען, דאָס גערודעריי שטאַרקט זיך, און די מאַסע שטופּט זיך צוזאַמען און שלעפּט זיך פאָרויס. איין עכטער מאַרש פון טויטע! פון אונטער די אויסגעביסענע באַקען קוקען אַרויס די ציינער, די לעפּליך, צוביסענע פון פליעגען, הענגען עפּיס אַזוי משונה'דיג אויף די אויגען, די ברוסטען הענגען אַראָב, ווי פּוסטע זעק, די ביינער רייבען זיך איינער אָן דעם אַנדערען, ווי שטיקער טרוקען האָלץ. עס געדויערט נישט קיין מינוט, און די גאַנצע מורא'דיגע מאַסע האָט

וועט ביי אונז ניט זיין קיין קראַפט הויך אויסצושרייען, אַז אונזער שטים זאָל גרייכען אַזש קיין פּאַריז: העלפט אונזערע אָרימע קאָלאָניסטען, איהר קענט זיי העלפען, איהר/ענט מחויב זיי צו העלפען! מיליאָנען יודען, איבער דער גאַנצער וועלט, רופען צו אייך, פאָרשטעהער פון הירש׳ס מיליאָנען; מיליאָנען יודישע הערצער שלאָגען איצטער מעכטיג ליידענדיג פאַר דער אומגליקליכער און טרויעריגער לאַגע פון די קאָלאָניסטען אין דעם הייליגען לאַנד. מיליאָנען יודישע אויגען קוקען אויס אויף אייך מיט זאָרג, האָפענדיג, אַז איהר וועט זיך בעדענקען און וועט פערשטעהן וואס פאַר איין גרויסע מאָראַלישע פעראַנטוואָרטליכקייט ליגט אויף אייך פאַר דער קומענדער קאָלאָנאָזאציאָן, וואָס געפינט זיך אצינד אין גאַנצען אין אייערע הענד. די גאַנצע יודישע וועלט, די אַלע יענע אין וועלכע עס איז נאָך פאַרהאַן איין טראָפען ליעבע, טריישאַפט און גלויבען אין דעם צוקונפט פון דעם יודישען פאָלק, וואַרטען יעצט מיט אַ קלאַפענדיגען האַרצען אייער בעשלוס איבער דער פראַגע. ניט שוין־זשע וועט ביי אייך ניט ציטערן די האנד אונטערשרייבענדיג דעם טויטליכען אורטהייל פאַר יענע, וועלכע זענען ווענינגער פון אַלעמען שולדיג, פאַר יענע, קעגען וועלכע איהר זענט בענאַנגען די גרעסטע זינד און אומגערעכטיגקייט!

וולאַדימיר טיאמקין.

די אנפאנגס־שולען (דַרְדְקֵי חֲדָרִים)

אין די צייטען פון תלמוד.

(ענדע)

עס וואָלט גאַר ניט געשאַדט, אַז אונזערע היינטיגע מְלַמְּדִים זאָלען אויך פערשטעהען די גרויסע אַחֲרָיוּת וואָס עס ליגט אויף זיי, ווי די תַּלְמוּדִיסטען האָבען דאָס אין זייערע צייטען פערשטאַנען. ניט זעלטען איז ביי אונז היינט צו זעהען מְלַמְּדִים, וואָס חוץ די מְלַמְּדוּת האָבען זיי נאָך אַנדערע פַּרְנָסוֹת אָן דער זייט, פיהרען צונויף אַ וואַנד מיט אַ וואַנד, ד. ה. זיי זענען שַׁדְּכָנִים, זעענען גוֹבים פון פערשיעדענע חֲבֵרוֹת, שַׁמָּשִׁים אין קליינע בתּי־מדרשים׳ליך און דערגלייכען, האַנדלען אונטער מיט שמעק־טאַבאַק, מיט רְצוּעוֹת צו תְּפִלִּין, מיט אַרְבַּע־כַּנְפוֹת׳ן און פערנעהמען זיך מיט נאָך אַזעלכע הייליגע עֲסָקִים, וואָס אַלע מוזען ביי זיי צונעהמען פיעל צייט, וועלכע מען רייסט אָב פון לערנען. ווער עס האַט אַמאָל געהאַט די געלעגענהייט אַריינצוגעהן אין אונזערען אַ חֵדֶר אין דער ווייַלע, וואָס דער מְלַמֵּד איז ניטאָ און די קינדער בלייבען זיצען אַליין, יענער קען ערשט פערשטעהען, ווי ווייט די בַּעֲלֵי־הַגְּמָרָא זענען גערעכט געוועזען פערזאָגענדיג מיט אַזעלכע שטרענגע דִּבּוּרִים אַז די מלמדים זאָלען אין דער לערנצייט ניט אָבטרעטען פון די תלמידים.

ד.

דאָס אַלעס וואָס מיר האָבען דאָ ביז אַהער אָבגערעדט, ברייננט אונז צו דער איבערציינונג, אַז אונזערע היינטיגע הדרים שטעהען זעהר ווייט פון דעם אידעאַל, וואָס די תַּלמוּדיסטען האָבען אויפגעשטעלט אין זייערע צייטען. דעמאָלט האָט זיך קָהָל אַליין שטאַרק אינטערעסירט מיט דעם מַצָּב פון די חדרים, און ביי אונז ווי אַ טאַטע גיט נור איינמאָל אָב זיין יונגיל אין חדר, הויבט ער זיך שוין דערנאָך גאָרמעהר ניט אָן צו קימערן וועגען איהם. זיי האָבען זיך פערהאַלטען צו דעם מלמד מיט גרויס כּבוֹד, מיט חֲשִׁיבוּת, און דעריבער האָבען זיי געהאַט דאָס רעכט צו פאָדערן פון איהם, ער זאָל זיין פעהיג צו זיין אַרבייט און איהר איבערגעגעבען מיט חֵשֶׁק, און ביי אונז קען יעדער מאַרק־מענש ווערען אין אַ שענעם פריה־מאָרגען אַ מלמד, חאָטש אָהן אַ שום פאָרבערייטונג, אָהן אַ ברעקיל קענטנים, און נור מיט דעם איינציגען זכוּת, וואָס צו קיין אַנדער זאַך טויג ער ניט. אין די אַמאָליגע חדרים

שוין אַרומגערינגעלט דעם אויסלענדער, דריקט זיך צו צו איהם, די לאַנגע, אויסגעדאַרטע הענד רייסען איהם פון אַלע זייטען, ווילען דאָס געלד אַרויסרייסען, — נאָר די אויגען, די אָרימע אויגען נעביך, דאַכט זיך, בעטען אום פערצייהונג; עס דאַכט זיך, זיי בעטען און דאַנקען צוזאַמען.

און זיי געהען שטיל אַוועק, פון ענגשאַפט אָבער האָט זיך איינער פערציעפעט אין אַנדערען, און ביידע סקלעטען פאַלען אַנידער אויף דער ערד, נור שטיל, אָהן געשריי נישט פרובענדיג אפילו אָבצוהאַלטען זיך אויפ׳ן אָרט. איבער די צוויי פאַלען נאָך אַנדערע, עס וואַרפען זיך סקעלעטען איבער סקעלעטען, און קייקלען זיך אַראָב פון דער קופּה אין שטויב אַריין, ווערען פערשוואַכט און קענען זיך שוין מעהר נישט אויפהויבען פון אָרט.

עס הערט זיך פון דערווייטען מוזיק שפיעלען, אַ מאַסע מענשען זעהט מען אָנקומען. דאָס געהט איצט דורך די גאַסען די רעליגיעזע פּראָצעסיאָן, וואס זאָגט אָן אויף מאָרגען אַ גרויסען יום־טוב אין אַלע טעמפּלען בראַהמאַ׳ס.

איינער פון די פאָר־שטופּעטען חאַפּט עפּיס איין אַלטע הונגעריגע פרוי, וואָס איז געפאַלען פערשוואַכט אויף דער ערד און ליגט אויפ׳ן אָרט, וואו ס׳איז איצט פערבאָטען צו געהן, ער הויבט זי אויף און שליידערט זי אַהין, אויפ׳ן טראָטואַר, און די אַלטע קויקעלט זיך און קרעכצט.

און אָט איז די פּראָצעסיאָן אַליין! פאָראויס געהט אַ שוואַרצער העלפאַנט, בעהאָנגען מיט גאָלד פון די פיס ביז צו דעם ריסל, דערנאָך געהט די מוזיק — מען שפּיעלט עפּיס אַ טרויריגע מינאָר־אַריע.

דערנאָך געהען אין איין צייל פיער גראָע העלפאַנטען, אויף זיי זיצען יונגע לייט, וואָס זענען פערשטעלט פאַר געטער. די יונגע לייט זענען בעטהאָנגען מיט פעריל און בעוואַרפען דאָס פאָלק מיט אַ קאָליערטען שמעקענדיגען שטויב. דער זעלבער שטויב, זעהט אויס, פאַלט אויך אויף די העלפאַנטען, וואָס פערענדערען וואונדערליך פון מינוט צו מינוט זייער פאַרב, עס טוישען זיך קאָליערען: פיאָלעט, גרין, געעל, רויט. די רייטער שמייכלען, בעוואַרפענדיג אַלץ אַרום זיך מיט פולע הויפען שטויב. און אַלץ אַרום ערשיינט יעדע מינוט אין איין אַנדער פאַרב, אפילו אויף די נוסס׳דיגע קינדער, וואָס ליעגען אויסגעצויגען אויף דער ערד, אויף די קרבנות פון הונגער פאַלט דער שטויב, זיי פרובען אַפילו אָבצווישען פון געזיכט דעם שטויב, נאָר צו פאַמעליך בעוועגען זיך די פערשוואַכטע הענד, און דער שטויב פערשיט זיי די אויגען.

דער טאָג ענדיגט זיך ראַפּטום. די ווייס־ראָזע גאָזע אויף די הייזער ווערט בלייכער. דער הימעל איז גראָה, עס בעדעקען איהם וואָלקען־שטויב, און די זילבערנע לְבָנָה זעהט אויס אויף איהם טויט־בלייך. גאַנצע מחנות פערשיעדענע פייגעל לעגען זיך שלאָפען; די טויבען און די קרוקען פליהען זיך צוזאַמען אין אונגעהויערע מאַסען, זעטצען זיך אויס אויף די אונטערמויערען אין לאַנגע גראָע שורות. נור די אָדלער און די קאַרשונעס שלאָפען נאָך נישט, זיי הוליען נאָך אַרום אין דער לופט. די מאַלפען, וואָס האַלטען זיך אויף די דעכער, זענען איצט זעהר לוסטיג, לויפען אַרום פריילעך איבער די עקען פון די דעכער, שפּרינגען און מאַכען פערשיעדענע קונצען.

מענשען ווערט וואָס אַמאָל ווענינגער אין די ברייטע גאַסען: די שטעדט אין די מאָרגען־לענדער ווייסען נישט פון אַ נאַכטיגען לעבען, ווי ביי אונז אין אייראָפּאַ.

אין עק גאַס זיצט אַ טיגרין, וואָס ווערט געלערנט און געצוינגען. מען ברויך זי באַלד פיהרען צוריק אין קעניגליכען פּאַלאַסט אַריין, זי רוהט איצט צווישען די דיענער, און מען האַלט זי פאַר׳ן ווייַדעל. זי איז זאַט און, קענטיג, צופרידען. מיט עפּיס פערוואונדערטע אויגען קוקט זי אויף די פיעל הונגעריגע קינדער, וואָס זיצען אויף צוויי טריט פון איהר און אָטהעמען שווער.

אייַלענדיג, נעהמען די סוחרים צוזאַמען זייער סחורה: גלאַנצענדיג געשיער, טעלער, לעפעל א. ד. ג. ווערט אַריינגעלעגט אין קערב. זיי געהען אייַלענדיג אַהיים און אויפ׳ן וועג בעגעגנען זיי גאַנצע מאַסען סקלעטען, וואָס

זענען די תלמידים איינגעטהיילט געוואָרען אין כתות נאָך זייערע יאָהרען נאָך דער מַדרֵגָה פון זייערע ידיעות, און אַלץ איז געווען געלערנט נאָך אַ געוויסער אָרדנונג, נאָך אַ בעשטימטען פּלאַן, און אין דאָס רוב פון אונזערע היינטיגע חדרים ווערט אַלץ געלערנט אָהן אַ שיטה, אָהן אַ מעטאָדע. דעריבער איז דאָס גאַנצע לערנען נור ווי שטייסען וואַסער אין אַ סטופּע, מען שפּאַרט אָן אין דעם יונגילס יונג מחיל אַלערליי מיני לעהראַכצען, פון וועלכע עס שטעלט זיך ביי איהם קיין רעכטע זאַך ניט אָב, פון וועלכע עס בלייבט ביי איהם ניט קיין איינציגער ריכטיגער, און קלאָרער בעגריף. ביי אונז ווערט נעגלויבט, אַז וואָס מעהר מען וועט דעם יונגיל אַריינשטופּען אין קאָפּ, וועט ער אַלץ מעהרער. וויסען, מעהרער קענען, און עס ווערט ניט גערַאנ׳ט אַריינצובלאָזען אַ לעבענס־גייסט אין דעם טוידטען הויפען פון די למודים וואָס ווערען געלערנט, עס ווערט ניט געקימערט, אַז דער חומש מיט די רש״י מיט דעם דקדוק און מיט דער געשיכטע זאָלען ניט ווערען אין דעם תלמיד׳ס מח צו אַמין ווילדען מישעניש, וואָס פערדולט איהם נור, פערדרעהט איהם און מאַכט ניט רייכער זיין וויסען אפילו אויף איין האָר, עס ווערט ניט געזאָרגט ווי עס בעדאַרף צו זיין צו פערבינדען די אַלע פערשיעדענע ידיעות דורך אַ פּלאַן און אָרדנונג. איינער אַ יודישער שרייבער ארומרעדענדיג די אונאָרדנונג, וואָס עס געפינט זיך אין דעם לערנען פון אונזערע היינטינע מלמדים, וועלכע זענען געוואָהנט אָנצושטאָפּען זייערע תלמידים מיט אַלע מיני חכמות און אַלץ אויף אַ ווילדען אופן,—ניט צו פערשטעהען די ניט־ריכטינקייט פון דער זאַך מיט די דאָזיגע ווערטער: קען מען נעהמען, פרעגט ער, אַ הויפען בוי־מעטעריאַל, ווי למשל, ברעטער, באַלקענס, ציגעל, לעהם און דערגלייכען, און זאָגען אויף דעם אַז דאָס איז אַ בנין? קען מען נעהמען פערשיעדענע פאַרבען, לייוועגט, ליכט און שאָטען, און רעכענען דאָס פאַר אַ קינסטלערישעם בילד? קען מען דען אַלערליי קלאַנגען, וועלכע זענען איטליכער בעזונדער געהערט געוואָרען אין פערשיעדענע ערטער, אָנרופען מיט דעם נאָמען מוזיק? אַזוי קען מען אויך אַזאַ סאָרט לערנען ניט האַלטען פאַר ניצליך, פאַר אַ לעבעדיגע זאַך, דאָס אַלץ איז — אַ קערפּער אָהן אַ נשמה. מען דאַרף אַריינבלאָזען לעבען אין דאָס לערנען, מען דאַרף אין איהם אַריינלעגען דעם נפש, מען דאַרף זיך צו דעם איבערגעבען מיט ליעבע, מיט התלהבות, דעמאָלט קען דאָס ערשט ברייננען די ערווינשטע פרוכט. אַ, גרויס איז די אויפגאַבע פון אַ מלמד, און עס איז ניט גרינג זי צו ערפילען, אַ חדר – דאָס איז אַ גאַנצע וועלט פאַר דעם מלמד, וואָס ערפילט זיין אַרבייט מיט ליעבע, און ניט ווי אַ פּשוטער בעל־מלאכה אויס נייטה. דער חדר בעשאַפט דעם מענשען, ער פאָרמירט און מייסטערט אויס זיין גייסטיגע וועלט. פון דער ערציהונג וואָס דאָס קינד קריגט אין חדר הייננט אָב זיין שפּעטערדיגעס לעבען. אין חדר דאַרף זיך שוין אָנהויבען צו בילדען דער ריכטיגער נאַציאָנאַל־יודישער טיפּ און אַרויסגעהענדיג פון איהם דאַרף שוין דער יונגיל וויסען ווער און וואָס ער איז פון אַמאָל און וואָס ער דאַרף זיין אויף ווייטער...

און כּדי אונזערע היינטיגע חדרים זאָלען דערגרייכען די מדרגה, אויף וועלכער זיי זענען געשטאַנען אין דער צייט פון אונזערע תלמודיסטען, מוזען זיי אין גאַנצען אומגעאַרבייטעט ווערען נאָך די אַמאָליגע יודישע אידעאַלען און נאָך די פאָדערונגען פון דער איצינער צייט. די נייע פערבעסערונגען דאַרפען זיך אָנהויבען פון מלמד; מען מוז זעהען לכתחלה אויסבילדען מלמדים מיט די נייטהיגע וויסענשאַפטליכע און פעדאַגאָגישע קענטניסען, און נאָכהער זאָל מען בעפעסטינען זייער מצב, פערזיכערן זיי מיט היונה, זיי זאָלען ניט דאַרפען אונטערהאַנדלען מיט אַנדערע פרנסות. פון דעם וועט אַרויסקומען, אַז די מלמדות וועט אָנהויבען צוציהען צו זיך פעהיגע, יונגע מענשען, וועלכע ווּעלען זיך איהר

ביי טאָג אין דעם גרויסען געטומעל האָבען זיי זיך נישט אַזוי געוואָרפען אין די אויגען, און יעצט, יעצט טאַקי בלייבען זיי אַליין, און די נאַס געהערט אויף אַ גאַנצע נאַכט זיי, נור זיי.

און נייע מאַסען הונגעריגע בעווייזען זיך פון אַלע זייטען, וואָס מעהר די נאַכט פאַלט צו — מעהר ווי הונגעריגע איז אַרום ניט צו זעהען.

און אונטער די מויערען פון דער שטאַדט, דאָרט, וואו עס געפינען זיך די אויסגעשטאָרבענע דערפער, הויבען די בוימער איצט אָן צו לעבען אין דער פינסטערניש עפּיס אַ וואונדערליך לעבען. עס פליהען זיך אויף זיי צוזאַמען די אָדלער, די קאַרשונעס און די שענע פּאַווען, מיט דער נאַכט קלינגען זייערע שטימען אָן אַלץ שטילער און שטילער. שפּעטער אין דער נאַכט לאָזען זיך הערען די פּאַווען, אויף וועלכע עס ענטפערען די שאַקאַלען מיט עפּיס אַ טרויריגען טויט־שרעקליכען וואַ־ען.

ניין אַזייגער: דאָס הייסט זעהר שפּעט דאָ, אין דער שטאָדט, וואו דאָס לעבען פערשטילט מיט די ערשטע נאַכט־שאָטען. דאָס אויג בעמערקט אין דערווייטען עפּיס ווי אַ נעפּעל; נאָר דאָס איז דער שטויב, דער בעקאַנטער שטויב, ווייטער איז אַלץ אונבעוועגליך און טרוקען. אויף דער בלייכער ערד פאַלט דער לבנה׳ס ווייסע ליכט, און צוגיסט זיך איבער די אבגעשטאָרבענע בוימער. עפּיס דאַכט זיך, ווי אַ דינער שניי וואָלט אַנגעפאַלען, די נאַכט איז דערצו קאַלט. אַך, קאַלט וועט זיין די אָרימע, שוואַכע בעשעפּענישען, וואָס וואַלגערען זיך אַרום נאַקיט אויף דער ערד! קאַלט, זעהר קאַלט!

שטיל! נור פון דערווייטען טראָגען זיך נאָך אַהער טענער פון אַ מוזיק וואָס שפּיעלט נאָך אין אַ בראַהמאַנישען טעמפּעל, און ווייטער הערט זיך קיין שאָרך נישט, אויף די טרעפּען פון דעם טעמפּעל, ביי וועלכע עס שטעהען ווי אויף דער וואַכט שטיינערנע העלפאַנטען, געהען אַרויף אָדער אַראָב די לעצטע בעזוכער, אין גאַנצען בעקליידעט ווייס, ווייטער איז נאָר נישט צו זעהען אַרום. די לאַנגע גאַסען ליעגען אויסגעצויגען וויסט און פּוסט און זעהען אויס נאָך גרעסער און ברייטער אָהן דורכגעהער און אָהן פּראָצעסיאָנען. עס דאַכט זיך, אַז מיט דער נאַכט איז די צאָהל הייזער און פּאַלאַצען געדאָפּעלט געוואָרען.

נור ביי דעם אָבגעלעגטען מעהל, וואָס ווערט געהיטען פון וועכטער בעוואָפענט מיט שטעקען, ליעגען געדיכטע מאַסען צוטרעטענע שוואַרצע טויטע קערפּער. איצט דערזעהט מען אויך אין די גאַסען די קליינע אַלטאַנען, וואו עס שטעהען די בראַהמאַנישע אָבגעטער. דאָ געפינט זיך דער שרעקליכער גאַנעהסי אין געשטאַלט פון אַ העלפאַנט־ריסל; דאָ שטעהט סהירא, דער פּרינץ פון טויט, יעדער גאָט טראָגט אַ קראַנץ, און ווערט בעלויכטען אַ גאַנצע נאַכט ביז צו׳ם העלען מאָרגען.

און שטיל ליעגען אויסגעשפּרייט די פערהלש׳טע מאַסען, וואָס בילדען שוואַרצע פלעקען אויפ׳ן גראָ־ראַזיגען פּאַהן פון דער שטאָדט, זיי שווייגען, און עס דאַכט זיך, זיי שפּעטען אינערליך פון ווערטער, פון רעדען, טהיילמאָל נור דערהערט זיך אַ הוסטען, אַ קרעכץ, טהיילמאַל דערהויבט זיך אַ ביין, אַ פיס, צי אַ האַנד צי איין אָרעם — ווער קען דערקענען?

וואָס געהט עס אָהן זיי, די מאַסען אויף דער ערד, דאָס גערויש ביי טאָג און די שטילקייט ביי נאַכט, וואָס געהערט זיי אָן דער העלער פריה־מאָרגען? צי קענען זיי עפּיס בעמערקען, צי קענען זיי פון עפּיס וויסען, אַז זיי האָבען שוין די לעצטע האָפנונג פערלאָרען, אַז פיר זיי איז קיין רחמנות נישט פאַראַן, אַז זיי מוזען ליגען דאָרט, וואו זיי זענען געפאַלען, ליגען שטיל און ערוואַרטען יענע מורא׳דיגע סעקונדע, ווען אַלץ וועט שוין זיין געענדיגט?!

איבערזעצט דורך N—g.

איבערגעבען מיט דעם גאנצען יוגענד־פייער. ווייטער דארף דער חדר זיין רעכט היגיעניש איינגעריכטעט, מיט די נייטהיגע מאס לופט און ליכטיגקייט, די קינדער זאלען ניט זיצען איינער געשטיקט אויף דעם אנדערן נאר געדוימיג, עס זאל זיי ניט זיין שווער צו אטהמען, און אויך ניט אריינציהען אין זיך רויך, טשאד, און אנדערע מיני בשמים, וואס פערדארבען די לופט. אונזערע חדרים דארפען אונז אויסהאדעווען א געזונטע יוגענד, א פרישע, א מונטערע מיט אייזערנע קרעפטען.

און דאס אלעס אויסצופיהרען איז ניט די ארבייט פון א יחיד, פון איינצעלנע מענשען, נאר סיידען פון דעם גאנצען כלל. אונזער־ע תלמודיסטען האבען שוין מיט א פאר טויזענד יאהר צוריק איינגעזעהען אז אוועקשטעלען די חדרים אויף א שטארקען פוס קען נור דער קהל, דאס גאנצע פאלק. די חדרים מוזען איבערגעהען אין דעם רשות פון קהל אין יעדער שטאדט און איהם וועט שוין ניט שווער זיין איינפיהרען אין זיי אלע נייטהיגע פערבעסערונגען. קהל ווען ער וויל נור, האט מיטלען אויף אלץ, מיטלען אויף גוטע, אנשטענדיגע מלמדים—פעדאגאגען, אויף פיינע חדרים און אויף אלע אנדערע דערצו נייטהיגע זאכען.

ש. ל. ציטראן.

פאליטישע איבערזיכט.

די עסטרייכישע טראנרעדע — די מלחמה אין טראנסוואל — די לאגע אין חינא.

דעם 4־טען פעברואר האט דער קייזער פארגעלייגט ביים עפענען פון פארלאמענט זיין טראנרעדע, אויף וועלכע מען האט לאנג מיט אונגעדולד געווארט. די לאנגע רעדע — איהר פארלייענען האט געדויערט 20 מינוטען—האט אויפגעוויזען אויף די בעדייטונג פון דעם איצטיגען פארלאמענט און אויף די פראגען, מיט וועלכע ער האט זיך צו פערנעהמען. די רעדע איז געהאלטען געווארען אין זעהר א רוהיגען טאן אין דער כונה אויסצומיידען יעדען פונקט, וואס קען נור ארויסרופען מחלקות און אונצופרידענהייט. די טראנרעדע ווייזט אויף אז זינט עס עקזיסטירט דער עסטרייכישער פארלאמענט האט זיך געהויבען די בילדונג פון פאלק, עס איז געשטיגען די רייכקייט פון לאנד, אז דער פארלאמענט האט פיעל וויכטיגעס און ניצליכעס געשאפען און אז ער איז געווארען פאר א טייערען אוצר פון אלע עסטרייכישע פעלקער. ביי דער זעלבסטשטענדיגקייט פון די איינצעלנע לענדער איז דער פארלאמענט דאס צייכען פון דער עסטרייכישער איינהייט. דער קייזער ווענדעט זיך צו די דעפוטאטען און פערלאנגט פון זיי, דאס זיי זאלען זיך אבגעבען דער ארבייט, וועלכעווארט אויף זיי און ארבייט איז דא זעהר פיעל, ווייל די ארבייט פון דעם לעצטען פארלאמענט איז דורך די מחלקות צווישען די איינצעלנע נאציאנען געבליעבען כמעט אהן שום רעזולטאטען. דעם פארלאמענט וועט פארגעלעגט ווערען א געזעץ, וואס וועט גענויער בעשטימען די אחריות און די רעכטע פון די מיניסטארען, כדי די פערוואלטונג פון לאנד זאל קענען זיין זעלבסטשטענדיג און פריי פון די פערשידענע פאליטישע מיינונגען. כדי בעסער צו ארדנען די ארבייט פון פארלאמענט וועלען פארגעלעגט ווערען אין א רוהיגערע צייט בעזונדערע תקנות וועגען פיהרען די ויכוחים. אין דער מחלקה וועגען די שפראכען וועט זיך די רעגירונג בעמיהען צו געפינען דעם וועג פון גערעכטיגקייט, וועלכער זאל אלע בעפרידיגען, נור אין געוויסע פונקטען פון דער פערוואלטונג מוז בלייבען איין איינהייטליכע שפראך אזוי ווי עס איז ביז איצט געווען.

דער איבריגער טהייל פון דער טראנרעדע רעכענט אויס א לאנגען צעטעל פון געזעצען, וועלכע עס וועלען פארגעלעגט ווערען דעם פארלאמענט און וועלכע האבען דעם צוועק צו פערבעסערען דאסווירטשאפטליכע און גייסטיגע לעבען פון פאלק. עס דארפען געבויט ווערען נייע באהנען, פערגרעסערט ווערען די צאהל פון האנדעלסשיפען, טיפער געמאכט ווערען די טייכען, פערפעסטיגט ווערען די ברעגעס, כדי אבצוהיטען דאס לאנד פון פערפלייצונגען, וואס טהוען אן יעדעס יאהר גרויסען שאדען. עס דארפען געזוכט ווערען מיטלען ווי צו שטארקען די קלאסע פון ערדארבייטער, עס דארף געשאפען ווערען ביליגער קרעדיט, עס דארפען געזוכט ווערען מיטלען ווי צו שאפען ארבייט, ווי צו ארדנען די עמיגראציאן, עס דארף געזארגט ווערען ווי צו פערבעסערען די לאגע פון ארבייטער דורך פערקלענערען די ארבייטסצייט, דורך ביליגע וואהנונגען, דורך די פערברייטונג פון בילדונג.

אזוי פיעל פראיעקטען און הבטחות האט מען ביז איצט זעהר זעלטען געהערט אין א טראנרעדע, אבער דא האט עס די רעגירונג געהאלטען פאר נייטהיג אויפצוווייזען, וואס פאר א גרויסעס פעלד פון געזונטער ארבייט איז נור מעגליך, ווען עס זאל נור זיין אין פארלאמענט רוהע און ארדנונג.

וועלען אבער די וויכע און ווארימע ווערטער פון דעם אלטען קייזער געפינען א וויעדער־קול אין די הערצער פון די דעפוטאטען? עס איז געוויס פארהאן א גרויסע צאהל דעפוטאטען, וועלכע ווילען מיט זייער גאנצען הארצען מאכען איין עק פון די אלע פריהערדיגע אונארדענונגען, אבער דאס אליין קען נאך ניט זיכערען דעם פארלאמענט א געזונטע און ערנסטע ארבייט, כל־זמן עס געפינט זיך א פארטיי—האטש ווי קליין זי זאל ניט זיין — וואס איז! פעסט ענטשלאסען צו שטערען די ארבייט פון פארלאמענט. געגען די שטערער און סקאנדאלענמאכער האט די רעגירונג קיין שום מיטעל ניט, ווייל עס איז ניטא אזא געזעץ, וואס זאל געבען דאס רעכט אויסצושליסען דעפוטאטען פון פארלאמענט וועלכע דאס פאלק האט אויסגעקליבען. יעדער פארלאמענט וועט זיך ה׳טען מסכים צו זיין אויף אזוי געזעץ, וואס קען ווערען זעהר געפעהרליך פאר די פרייהייט פון לאנד. בפרט וועט זיך היטען דער עסטרייכישער פארלאמענט אנצונעהמען שטרענגע מיטלען געגען די אונארדענונגען, ווייל דאסזעלבע מיטעל פון מאכען סקאנדאלען, וואס בענוצען איצט די סלאווישע פארטייען, האבען ערשט ניט לאנג בענוצט די דייטשע פארטייען. קיינע פון די ביידע צדדים וועט מסתמא ניט וועלען ארויסלאזען פון איהרע הענד דאס מיטעל, מיט וועלכען זי קען שרעקען די רעגירונג און ניט דערלאזען אנצונעמען געזעצען געגען איהר וואונש.

די מלחמה אין טראנסוואל וויל נאך אלץ קיין סוף ניט נעהמען די טעלעגראמעס דערצעהלען יעדען טאג פון קליינע בלוטיגע בעגעגנישען צווישען די ענגלענדער און די בויערן, גרויסע שלאכטען קומען אבער ניט פאר. די בויערן מיידען אויס יעדע בעגעגניש מיט א גרעסערן ענגלישען חיל און האלטען זיך ביי זייער פריהערדיגער פיהרונג, נור צו צורייסען די פערבינדונגען צווישען דעם ענגלישען מיליטער. פון דעם ארייגפאל אין קאפלאנד האבען די בויערן קיין גרויסען נוצען ניט געהאט, די איינוואהנער זענען געבליבען טריי די ענגלענדער און זענען צו די בויערן ניט צושטאנען. וועלען נור די ענגלענדער קריגען נייען חיל פון ענגלאנד, וועלען די בויערשע קליינע אבטהיילונגען אין גאנצען צוריבען און פערטריבען ווערען. די איינציגע האפנונג איז איצט נור אויף דעם נייעם ענגלישען קעניג. מען זאגט, אז וויקטאריא האט פאר׳ן

טויט אויסגעדריקט איהר וואונש, מען זאל אויפהער־ען די מלחמה אין אפריקא. אין ענגלאנד ווערען איצט אלץ העכער די שטימען פון די, וואס פערלאנגען שלום. עדווארד האט צווישען די טיטעלן, וואס זענען איהם איבער־געגאנגען בירושה אויך אנגענומען דעם טיטעל דער אויבערהאר פון טראנסוואל. פון דעם טיטעל ווילען אגדערע בריינגען, אז עדוארד וויל געבען די בויערען זעלבסטשטענדיגקייט אין זייער אינעווייניגסטען לעבען און ער וויל פאר ענגלאנד איבערנעהמען נור די אויבערשטע הערשאפט איבער דאס איינגענומענע לאנד.

אין חינא זענען די פארטרעטער פון די פערייניגטע מלוכות נאך אלץ פערנומען מיט די פערהאנדלונגען מיט דער חינעזישער רעגירונג. יעדער פונקט רופט ארויס זעהר פיעל שוועריגקייטען אין די קליינע איינצעלהייטען. די חינעזישע רעגירונג הויבט אן איצט צו קומען צו דער דעה, דאס עס זענען נייטהיג פערבעסערונגען און פערענדערונגען אין אלע זייטען פון לעבען. די רעגירונג האט זיך געווענדט צו אלע גובערנאטארען מיט א צירקולאר, אין וועלכען זי שטעלט אויף א גאנצעס פראגראם פון רעפארמען. די חינעזישע מלחמה האט דאך ווי עס ווייזט אויס געבראכט די חינעזער צום שכל, אבער טהייער גענוג בעצאהלען די חינעזער פאר זייער רבי־געלד.

י. ל.

בריעף פון לאנדאן.

מעלין, דער געוועזענער פראנצויזישער מיניסטער האט זיך בערירהמט געמאכט מיט א געוויסער בעהויפטונג, וואס ער האט אין א הייסע מינוט געמאכט,נעמליך דאס קיין ד ר י י פ ו ס־פראגע עקזעסטירט ניט אין פראנקרייך. די צייט אבער האט געוויזען, דאס א דרייפוס־פראגע האט יא עקזעסטירט, און האט אין איהר שטראם שפעטער פערפלייצט דעם הערין מעלין און זיינע פריינד.

א גלייכע בעהויפטונג, וואס וועט אויך אין דער געשיכטע בלייבען בעקאנט, האט מיט א וואך צוריק געמאכט העררר הערמאן ל א נ ד א, איינער פון די פארשטעהער פון דער לאנדאנער יודישער געמיינדע, א פילאנטראפ און איין עוסק בצרכי צבור: דאס קיין הונגעריגע רומענישע יודען זענען אין לאנדאן פאריגען זומער ניט געווען, און אלע רייד איבער רומענישע עמיגראנטען איז נור די ארבייט פון געוויסע אגיטאטארען, וואס האבען געוואלט פון איין פרעמדען אומגליק זיך מאכען קאפיטאל, און אויסניטצען די זאך צוליעב זייערע אייגענע אינטערעסען.

אויף דער יעהרליכער אסיפה פון „הכנסת אורחים", איבער וועלכער העררר ל א נ ד א איז פרעזידענט, האט ער זיך שטארק בעקלאגט, וואס די רוסישע יודען האבען געקליבען געלד פאר די רומענישע עמיגראנטען, פאר וואס מען האט אין די אויסלענדישע צייטונגען געשריבען, דאס זיי וואנדערן ארום ווי די שאטענס איבער די גאסען פון לאנדאן הונגעריג און אין עלענד, און פאר וואס מען האט אויף דעם ציוניסטען־קאנגרעס אין לאנדאן פאר זיי געלד געקליבען; א פאקט איז— האט העררר לאנדא פערזיכערט — דאס די הכנסת־אורחים האט קיין עמיגראנט ניט ענטזאגט א נאכט איבערצונעכטיגען אדער א מאהלצייט אבצועסען. די וואס האבען געקליבען פאר עמיגראנטען געלד האבען דאס פאר זיך אליין געקליבען.

דאס איז א בעהויפטונג וואס איז געגען דער וואהרהייט, און מאכט די פארנעמסטע יודען פון איסט לאנדאן פאר גנבים. דאס איז אויסערגעוועהנליך, דאס איין ענגלישער דזשענטלמען, זאל זיך אונטערשטעלען אזא זאך צו טהון. דא איז נור איין ערקלערונג דא אויף אזא האנדלונג, דאס אונטער די אומשטענדען איז דאס די בעסטע פאליטיק, וואס די לאנדאנער געמיינדע קען אננעמען. אויב זי האט פאר זיך א שווערע פראגע, אויף וועלכע זי קען קיין תשובה ניט געפינען, איז פיעל בעסער אבצולייקענען אין גאנצען אזא פראגע.

עס זענען געווען צייטען און די זענען ניט גאנץ ווייט פון אונז, וואס יודען אין אנדערע לענדער האבען דעם גרעסטען גלויבען געהאט צו די ענגלישע יודען. מען האט פיעל געבויעט אויף זייער חכמה, אויף זייער גוטסקייט, אויף זייער פרומקייט און אויף זייער השיבות דארטען אין די הויכע פענסטער. איך געדענק, דאס אפילו אזא פארזיכטיגער דענקער ווי העררר אחד־העם האט אויך, קריטיקירענדיג מיט יאהרען צוריק די האנדלונג פון די רוסישע חובבי־ציון, געזאגט, דאס ער האפט, אז א גוטע ארדענונג אין ארץ ישראל וועט נור פון לאנדאן געמאכט ווערען, ווייל ווירקליך, וואס קאנען דען ניט ענגלישע יודען, און צו וואס זענען זיי דען ניט פעהיג? מען האט ווירקליך געמיינט, דאס משיח וועט פון לאנדאן קומען. די ענגלישע יודען האבען די אלע שירות ותשבחות אויף זיך געהערט און האבען אין אמת'ען אנגעהויבען גלויבען אין אלע רעקלאמעס, וואס די צייטונגען האבען אויף זיי געדרוקט און האבען קיין צווייפעל נעהאט וועגען זייער גרויסקייט אדער פעהיגקייטען.

נון זענען אבער די לעצטע טרעפונגען געקומען און האבען שטארק ערשיטערט דעם גלויבען, וואס די פרעמדע יודען און זיי אליין האבען געהאט. די רומענישע עמיגראציאן האט אין גאנצען געוויזען זייער אונפעהיגקייט, זייער קורצזיכטינקייט, אויך זייער שלעכטסקייט. די ענגלישע געמיינדע האט זיך אליין אבגעמשפט ביי איהר בעהאנדלען די רומענישע עמיגראנטען. זי האט געהאנדעלט פיעל ערגער ווי די יודישע געמיינדען אין אונגארן, עסטרייך און דייטשלאנד. אויב די לעצטע האבען געזינדיגט דורך אונפארזיכטיגקייט, דורך קורצזיכטיגקייט, האט די ענגלישע קהלה פערבראכען דורך שלעכטסקייט און אייגעננוציגקייט.

אומעטום, וואו די עמיגראנטען זענען דורכגעגאנגען, האט מען זיי ווענינגסטענס צוגענומען, געגעבען אבצועסען און רייזע הוצאות אויף זייער ווייטערדיגען וועג. אזוי איז דאס געגאנגען ביז די עמיגראנטען זענען געקומען קיין לאנדאן. די לאנדאנער געמיינדע, די רייכסטע אין דער וועלט, די האט אבער אנדערש בעשלאסען. זי האט די ערשטע זאך אנגעזאגט צו די געמיינדען אין האמבורג, פראנקפורט און ראטערדאם מען זאל איהר אהער קיינעם ניט שיקען; די וואס זענען אנגעקומען, האט מען זיך אבגעזאגט צו שטיצען מיט דאס מינדעסטע, און האט זיי נור אנגעבאטען צו שיקען צוריק אהיים. בלויז אפאר הונדערט עמיגראנטען האבען איינגע פריוואט־מענשען אבגעשיקט קיין קאנאדא, די איבעריגע האבען ארומגעוואנדערט ווי די שאטענס דורך די לאנדאנער גאסען, ארויסקוקענדיג אויף די קליינע סומען געלר, וואס מען פלעגט פאר זיי צוזאמענגעמען פון די ארימע יודען. די רייכע יודען ווייסען, דאס זיי האבען געטהון א זאך, מיט וועלכער זיי האבען זיך צו שעמען. אנשטאט אבער אפען מודה צו זיין, דאס זיי האבען געהאנדעלט ניט יודיש און ניט ענגליש, ווילען זיי איצט די גאנצע געשיכטע אבלייקענען. אין לאנדאן ווייס מען אז דאס איז א שקר, צוליעב וועלכען צוועק—דאס ווערט ניט געזאגט. אזעלכע ערקלערונגען זענען געמאכט נור צו שיטען זאמד אין די אויגען פון די יודען אין מזרה.

(ענדע קומט) י. ל. דאלידאנסקי.

ציימונגס־שטימען.

די פֿראַגע וועגען די ארץ־ישראל וויין איז ווייטער אַרויפֿגעשוואומען אויף אויבערסטען פֿון וואַסער. צו ליעב דעם וואָס די ווייִנקעלער אין ראשון־לציון און זכרון־יעקב קענען ניט פטור ווערען פֿון די וויינען, אויף וועלכע עס געפינען זיך ניט קיין בעלנים—מוזען ווערען פערקלענערט די וויינפֿלאַנצונגען, קריגט דער קאָלאָניסט אַ נידריגען פרייז פֿאַר זיינע וויינטרויבען, און דער אַרבייטער זיצט מיט הוילע הענד. לויט ה׳ א. ניצבערג׳ס בעריכט פאַר׳ן אָדעסער קאָמיטעט, קענען די ארץ־ישראל וויינען אין אייראפא דערווײלע ניט קאָנקורירען מיט די אַלטע אייִנגעפֿיהרטע. עס לוינט זיך ניט צו פערנעהמען מיט וויינפֿלאַנצונגען, ווייל, אום אויסצוהאַלטען די קאָנקורענץ קען אַ וויינגאַרטען פֿון 50—60 דונאַם העכסטענס איינטראָגען 500 פֿראַנק (בערך פֿון 200 רו״כ) אַ יאָהר. די בעסטע וויינגערטנער מיט טייערע וויין־סאָרטען וועלען פֿערלאַזען ווערען פֿון די קאָלאָניסטען, ווייל זיי קענען זיך פֿון זיי ניט מפֿרנס זיין, און אום צו פֿערגרעסערען די הכנסה פֿון די קליינע וויינגערטנער, וועט מען זיי מוזען פֿעראייניגען אין איין ווירטשאַפֿט. די יק״א וועט געצוואונגען זיין צוצונעהמען פֿון מעהרערע קאָלאָניסטען זייערע ערד, אום צו בויען פֿאַר זיי מיט דער צייט נייע קאָלאָניעס, וואו אַקערבוי וועט שפּיעלען די הויפּט־ראָלע.

אין 12 ביכעל פֿון „וואַסהאַד“ געפינט זיך אָבער אַ אַנדערע מיינונג וועגען דער אייגענער פֿראַגע. „דער אַלטער פאַלעסטינעץ“ אין זיין אַרטיקעל „וויינבוי אין פאַלעסטינאַ“ פֿערגלייכט די יודישע קאָלאָניעס מיט די דייטשע, וועלכע בעשעפֿטיגען זיך אויך מיט וויינבוי און האָבען זיך גאָר ניט אויף וואָס צו בעקלאַגען. ער פֿרעגט: פֿאַרוואָס ליידט קיין וויינבויער אין פאַלעסטינאַ פֿון קריזיס ניט? פֿאַר וואָס האָבען מיר פֿערלאָרען יעדע האָפֿנונג אויף הכנסה, בשעת די דייטשען פֿערגרעסערען נאָך היינטיגען יאָהר זייערע וויינגערטנער? פֿאַרוואָס פֿערקויפֿען זיך די אַראַבישע וויינטרויבען פֿאַר 25 פֿר. אַ קאַנטאַר, בעת די אדמיניסטראַציע קען פֿאַר טייערע סאָרטען ניט מעהר צאָהלען ווי 20 פֿר., פֿאַר סאָרטען, פֿאַר וועלכע די יודען אין מוצא האָבען געקראָגען צו 40 פֿר.? פֿאַרוואָס צאָהלט מען ביי די דייטשען פֿאַר סאַטערן און מוסקאַט צו 50 פֿר. און אונזערע קאָלאָניסטען קענען נור 40 פֿר. בעקומען פֿאַר זיי? וועלכע פרייזען זאָל מען האַלטען פֿאַר ריכטיגער: צי די וואָס גיבען דייטשען, יודען אין ירושלים, אָדער וויינבויער, וועלכע אַרבייטען אויף אייגענע רעכענונג, אָדער צי די וועלכע די קעלערען צאָהלען אין די קאָלאָניעס? אום צו ענטפֿערען אויף אַלע די שאלות, מוז מען פֿערשטעהן פֿון וועלכע סבות הענגט אָב אַ וויינבוי־אונטערנעהמונג. ערשטענס פֿון דעם, צי איז גוט און צי קריגט מען אַ מיושב׳דיגען פרייז פֿאַר דאָס רויהע מאַטעריאַל. צווייטענס פֿון די הוצאות אויף די אונטערנעהמונג, דריטענס פֿון דעם, צי טויג דער וויין און צי קען מען איהם אין אַ לייכטען אופֿן פֿערקויפֿען.

אין דייטליכע ציפֿער ווייזט דער פֿערפֿאַסער, דאָס דער פרייז פֿאַר דאָס רויהע מאַטעריאַל פֿון די פאַלעסטינאַ וויין, וועלכער איז אַסך ניעדריגער ווי אין אייראפא איז אין ערגעץ ניט אַזוי נידריג געפֿאַלען ווי אין די קאָלאָניעס פֿון יק״א; דאָס די הוצאות אויף די אויסאַרבייטונג זענען אין פאַלעסטינאַ די אייגענע ווי אין אַנדערע לענדער. וואָס אַנבעלאַנגט די אייגענשאַפֿטען פֿון די פאַלעסטינאַ וויינען, איז אַלעמען בעקאַנט, דאָס דעם יאָהר האָבען זיי געקראָגען אַ גאָלדענעם מעדאַיל אויף דער פאַריזער אויסשטעלונג. ספּעציאַליסטען אין רוסלאַנד, דייטשלאַנד און אין פֿראַנקרייך (פראָפֿעסאָר רישאַ) האָבען געגעבען אויף דעם וויין די פֿיינסטע און די בעסטע מיינונגען. די אופנים פֿון וויינפֿערקויף זענען ניט ערגער ווי אין אַנדערע לענדער, וועלכע שיקען אויס זייערע וויינען אין אַלע עקען פֿון דער וועלט, אויפ׳ן וועלטמאַרק ווערט יעהרליך פֿערקויפֿט ביז 14 מיליאָנען העקטאָליטער. פֿון זיי ווערען 4 מיליאָן צושיקט אין אַמעריקאַ, אויסטראַליען, אינדיען, מצרים און קליינאַזיען. צי קען מען שוין ניט לויז ווערען פֿון 50 טויזענד העקטאָליטער, וועלכע מאַכען איצט פֿול די ווייִנקעלער פֿון ראשון־לציון?

צי קענען דאָס נור פֿראַנקרייך, איטאַליען, שפּאַניען מיט פֿערדיענסט פֿערקויפֿען זייער וויין אין די ווייטעסטע לענדער, און ראשון־לציון, וואָס צייכענט זיך אויס מיט איהר גוטער סחורה קען דאַטאַקי אין דער אמת׳ן ניט געפֿינען קיין קונה? די צאָל־אָבגאַבען זענען דאָך די אייגענע, די הוצאות אויף די וויינצובערייטונג איז דאָך אויך ניט מעהר און די פרייזען אויף טרויבען זענען דאָך נאָך אַסך ביליגער, טאַ, אין וואָס איז דאַ דאָס אומגליק געלעגען דאָס מיר קענען ניט פטור ווערען פֿון די וויינען?

די איינציגע אַנטוואָרט דערויף, — שרייבט ווייטער דער אַלטער פאַלעסטינעץ — איז די: די סבה פֿון היינטיגען קריזיס ליעגט אין דעם וואָס עס איז ניטאָ קיין סדר, קיין אָרגאַניזאַציע אין דעם וויינפֿערקויף.

למשל, נאָך דעם „קראַך“ פֿון דער אדמיניסטראַציע, וועלכע האָט אין מצרים געעפֿענט אַ וויין געשעפֿט, האָבען אַלע (אויסער די פראַקטישע סוחרים) אין איין קול געשריען, דאָס אַלעקסאַנדריע איז קיין אָרט ניט פֿאַר׳ן וויינפֿערקויף, צום סוף האָט זיך אויסגעלאָזען, דאָס אַ יונגער מאַן האָט אויף זיין אייגענע ריזיקע געעפֿענט אַ געשעפֿט, און האָט פֿאַריגעס יאָהר פֿערקויפֿט 2,500 העקטאָליטער, 1/20 דערפֿון וואָס ליעגט היינט אין די ווייִנקעלערען. וועגען טערקיי און קליינאַזיען האָט מען געהאַט די אייגענע מיינונג, צום סוף האָט אַ אַגענט ביי זיין ערשטער רייזע פֿאַריאָהרען געקראָגען בעשטעלונגען אויף 1000 העקטאָליטער. שוין אין פאַלעסטינאַ אַליין וואָלט מען געקענט מאַכען גוטע געשעפֿטען, ווען דאָס געשעפֿט וואָלט געלעגען אין די הענד פֿון סוחרים, וואָס זענען פֿערטהון אין עסק און ניט ביי אַזעלכע לייט וועלכע פֿערדאַרבען דעם גוטען שם פֿון די וויינען דורך דעם, וואָס זיי גיבען אַנשטאַט פאַלעסטינער—סמירנער וויינען, און דאָס האָט שוין ניט איינמאַל פאַסירט.

ווייטער האָט מען געמאַכט אַ פֿעהלער וואָס מען האָט אַרויסגעגעבען מאָנאָפּאָליען אויף בעשטימטע לענדער, און דערביי האָט מען די מאָנאָפּאָליסטען ניט פֿערפֿליכטעט אָבצונעהמען אַ בעשטימטען טהייל פֿון וויין. סוף כל סוף מאַכען די מאָנאָפּאָליסטען גוטע געשעפֿטען, פֿערקויפֿענדיג די וויין פֿלעשער־ווייז צו הויכע פרייזען; דער קאָלאָניסט אָבער געווינט דערפֿון זעהר ווייניג. „כרמל“ אין גאַנץ רוסלאַנד האָט פערקויפֿט 1/4 מיליאָן פֿלעשער וויין, אונגעפֿעהר 2,500 העקטאָליטער, דאָס הייסט אַזוי פֿיעל וויפֿיעל איין שטאָט אַלעקסאַנדריע אין מצרים. נאָר אויף די חברה „כרמל“ קען מען חאָטש וועניגסטענס זאָגען דעם שבח, דאָס זי האָט איינגעפֿיהרט דעם פאַלעסטינאַ־וויין אין רוסלאַנד!

אין אַנדערע לענדער און טאַקי, אין אַזעלכע, וואו מיר וואָלטען אַסך וויין געקענט אָבזעצען—פֿיהרט זיך דער וויינהאַנדעל ריין קינדעריש,

אין וויען איז נור דאָ 1 מאַגאַזין פֿאַר גאַנץ עסטרייך, דאָס אייגענע אין בערלין פֿאַר גאַנץ דייטשלאַנד, אין לאָנדאָן פֿאַר גאַנץ ענגלאַנד. אין האַמבורג האָט מען פֿערלאָזען דעם פֿערקויף אין פֿלאַשען און מען איז אריבער גלייך צום אַנגראָ געשעפֿט אַנשטאָט צו האַלטען זיך ביי אַ געמישטען פֿערקויף־סיסטעם.

און דערביי שלאָגט פֿאָר דער אַלטער פּאַלעסטינעץ דאָס מען זאָל וועניגסטענס אין געוויסע לענדער מבטל זיין דאָס מאָנאָפּאָל־סיסטעם; דעם ווייןפֿערקויף זאָל מען פֿיהרען אין אַנגראָ און אין קליינעם: דער וויינהאַנדעל דאַרף ליגען אין די הענד פֿון אֶמת׳ע סוחרים, דעמאָלט וועט געמאַכט ווערען אַ אָנהויב דערצו, אַז אונזערע וויינען זאָלען אָבגעזעצט ווערען אין דער קירצעסטער צייט. וואָרום עס זעהט זיך ניט איין קיין גרונד, פֿאַרוואָס עטליכע טויזענד העקטאָליטער גוטע ווייןזאָלען ניט געפֿינען קיין פּלאַץ אויפֿ׳ן געוואַלטיגען וועלט־מאַרק. נאָר אוס אַז דער וויינהאַנדעל זאָל האָבען אַ פֿעסטען מעמד דאַרף מען זעהן צו פֿעראינטערעסירען די ווייןבויער אַליין.

מען דאַרף זיי אָרגאַניזירען ווי עס האָבען זיך אָרגאַניזירט די דייטשע ווייןבויער אין דעם אופֿן, דאָס זיי זאָלען די פּרייזען קריגען בעצאָהלט ניט פֿאַר׳ן רויהען מאַטעריאַל (וויינטרויבען), נאָר פֿאַר דעם ויין וואָס קומט פֿון זיי אין די קעלער׳ן אַרויס.

דער פּראָפֿעסער קוקט מיט אַ פֿרעהליכען בליק אויף די צוקונפֿט פֿון פּאַלעסטינאַ, ווי אויף אַ לאַנד פֿון גרויסע רייכע וויינגערטנער. ער ענדיגט זיין אַרטיקעל מיט די ווערטער: „און דער ווייןשטאָק, וואָס איז אַזוי בעריהמט געוועזען אין שלמה׳ס צייטען, וועט נאָך אויפֿבליהען צוזאַמען מיט דער אויפֿבליהונג פֿון יודישען פֿאָלק“!

דער אַלטער פּאַלעסטינעץ האָט שוין ניט צום ערשטען מאָל איינגעוויזען דעם לעזער אויף די פֿעהלערן פֿון וויינהאַנדעל. ניט צום ערשטען מאָל קומט ער צו אונז מיט די אייגענע פֿאָרשלעגע. און פֿון דעסטוועגען געפֿינען מיר אין א. גינצבערג׳ס בעריכט קיין איינציגעס וואָרט, וואָס זאָל מבטל מאַכען זיינע טענות. א. גינצבערג איז אונז גענוג בעקאַנט מיט זיינע עהרליכקייט און טרייקייט צו אַלץ, וואָס בעריהרט די פּאַלעסטינאַ־פֿראַגע. אויף דעם א. פּ. (אויך אויף בן־צבי) שרייבט מען אין קישינעווער בריעף פֿון $^{22}/_{9}$, דאָס אויף זיינע בעריכטע פֿון פּאַלעסטינאַ קען מען זיך פֿערלאָזען מיט׳ן גאַנצען האַרצען. היינט פֿרעגט זיך, וואָס זאָל טהון דער אָרימער לעזער, וואָס איז נאָך קיין מיטגליעד ניט פֿון אַ „עולי־גולים“־חברה און איז נור אַנגעוויזען צו שטילען זיין דורשט מיט בעריכטען, „פּראָטאָקאָלען“ און „קאָרעספּאָנדענציעס“, וואָס זאָל ער טהון נעבעך, ווען די בעריכטע, קאָרעספּאָנדענציעס זענען זיך איינע די אַנדערע סותר?

קוקען און שווייגען און זיך חדושען!

א. ע.

יודישע שטעדט און שטעדטליך.

„ווייבער“ און „דאַמען“. מה יפית-ניקעס. „זשיראָווסקאַיאַ חיטראָסט“.

איך, אמת, בין היינט אַ גליקליכער—איך האָב געפֿונען די שענסטע יודישע פֿרויען און ווייסט איהר, וואו זיי געפֿינען זיך?—אין דער יודישער שטאָדט בערדיטשעוו.

קיין זאַך בעשיינט ניט אַזוי פֿרויען, ווען זיי האָבען אַ גוט האַרץ און געבען זיך אָב מיט גוטע זאַכען.

צוויי גוטע פֿרויען—ב. אַבראַמאָוו און ח. מאַגאַזיניק גיבען יעדען טאָג 300 מיטאַגען אָרימע קינדער פֿון דער בערדיטשעווער געמיינדע־שולע און האַלטען זיי אויס מיט קליידונג אַ גאַנץ יאָהר. דריי גוטע פֿרויען—מ. מרגליות, היילפּערין און פּ. טראַכטענבערג האָדעווען, קליידען און שיכען אַלע תלמידים פֿון דער צווייטער יודישער שולע (די ישיבה). פֿיער גוטע פֿרויען—ד. וויסמאַן, ר. היילפּערין, ר. ליכטענשטיין און ר. לובין זאָרגען פֿאַר אָרימע געווינערינס, זיי זאָרגען אַז די געווינערינס זאָלען אין דער צייט האָבען איין אַקושערקע, איין דאָקטאָר, רעצעפּטען, וועש פֿאַר די מיטער און פֿאַר דאָס קינד: די ערשטע צוויי וואָכען שיקען זיי אַריין פֿלייש פֿאַר די געווינערין און איהר גאַנץ הויזגעזינד, אויך מילך פֿאַר די קינפּעטאָרין. ווינטער צייט ווערט די ערשטע וואָך אויך אַריינגעשיקט הייצונג און געלד אויף דער הוצאה אין שטוב.

דאָס אַלעס טהוען יודישע ווייבער אָהן געפֿילדער, אָהן רעש, נאָר פֿון ריינעם גוטען האַרץ צו אָרימע און צו געפֿאַלענע.

„איין גוטע זאַך ברייגגט די אַנדערע“.—בערדיטשעווער „דאַמען“ האָבען אויך פֿערטראַכט נאָכטהון די יודישע ווייבער, זיי האָבען געעפֿענט אַ שולע פֿאַר יודישע אָרימע מיידליך; מען מוז זאָגען דעם אמת, אַז זיי האָבען אויף דער שולע גענוג אַרבייט און מיה אַוועקגעלעגט, נאָר ווי עס ווייזט זיך אויס האָבען די דאַמען ווינציג פּראַקטיקע און פֿעהיגקייטען צו כלל־זאַכען. ערשטענס: פֿאַרוואָס קלויבען זיי ניט אויס קיין קאָמיטעט פֿון די 300 מיטגלידער, וואָס גיבען געלד אויף דער שולע, און טהוען אַלעס אַליין ניט פֿרענענדיג ביי קיינעם? יעדער מיטגליד האָט דאָס רעכט צו וויסען אויף וואָס זיין געלד געהט און איבערהויפּט דאַרף יעדער וויסען אַ חשבון. צווייטענס: מען האָט צוזאַמען געקליבען 1200 רובל, אויף צו עפֿענען די שולע, איז אַוועקגעגאַנגען 400 רובל, וואו זשע איז דאָס איבריגע געלד? פֿאַר וואָס גיט מען ניט אַרויס קיין חשבון? אַלע געמיינדע־זאַכען דאַרפֿען שטענדיג געטהון ווערען בפרהסיא. דריטענס: אויף דער שולע האָט מען געדונגען אַזאַ הויז וואָס די „שטאָדט־דומא“ האָט עס פֿריהער ניט געוואָלט דינגען אויף אַ קאַזאַרמע“, אַזאַ נאַסע וואָהנונג איז דאָס. פֿיערטענס: די שולע איז געמאַכט געוואָרען פֿאַר קינדער פֿון אָרימע עלטערן און עס לאָזט זיך אויס אַז מעהר ווי אַ האַלב שילערינס זענען כלל ניט פֿון אָרימע עלטערן. פֿינפֿטענס: אין דער שולע ווערט ניט געהעריג געלערנט העברעאיש. צווישען די דאַמען געפֿינט זיך קיין איינציגע, וועלכע זאָל עטוואָס פֿערשטעהן די שפּראַך. דאַכט זיך אַז ווען מען דאַרף האָבען אַ העברעאישען לעהרער, וואָלטען זיי זיך בעדאַרפֿט מיט עמיצען בעראָטהען. די דאַמען זענען געוואוהנט אַלעס אַליין צו טהון און האָבען געדונגען אַ לעהרער, וואָס קען אפשר אַלע זיבעציג שפּראַך אין דער וועלט, נאָר אויסער העברעאיש. אַ גליק וואָס דער לעהרער איז זעהר איין אָרענטליכער יונגערמאַן און האָט זיך דערנאָך אַליין אָבגעזאָגט פֿון זיינע העברעאישע שטונדען אין דער שולע...

דער בערדיטשעווער קאָרעספּאָנדענט שרייבט אַז אויסער די פֿינף בעווייזע געפֿינען זיך נאָך, נאָר ער רעכענט עס פֿאַר גענוג, ער זאָל האָבען דאָס רעכט צו ראַטהען די יודישע דאַמען, אַז זיי זאָלען זיך לערנען ביי די יודישע ווייבער, ווי זיך צו בעגעהן אין וואָהלטהעטיגע זאַכען. ביי די ווייבער קומט אַלעס אויס אָפֿען, אַלעס טהוען זיי בפרהסיא אַז יעדער קען זעהן זייער אַרבייט לטובת הכלל.

אַלענפֿאַלס פֿרעהט זיך דאָס האַרץ צוזעהענדיג, ווי אונזערע פֿרויען און דאַמען גיבען זיך אָב מיט גוטע זאַכען און פֿערברייגגען זייער פֿרייע צייט מיט נוטצען פֿאַר יענעם און ברייגגען פֿיעל גוטס אונזערע אָרימע ברידער און שוועסטער.

יעדע וואָך קומט מיר אויס צו בריינגען אלץ טרויריגע פֿאַקטען אין די יודישע שטעדט און שטעדטליך און ווען איך געפֿין אַמאָל אַ גוטען פֿאקט אין אונזער טרויריג לעבען בין איך זיך אמת משמח. עס וויל זיך אָנהויבען האָפֿען און גלויבען אז מיר זענען מענשען, אָבער ווי זעלטען, זעלטען געפֿין איך אזוינע גוטע ליכטיגע פֿאקטען, און ווי טרויריג איז ווידער אריבערצוגעהן דאָרטען, וואו עס איז טונקעל, פֿינסטער און וואו מען זעהט נור מה־יפית־זינגער און קונצענמאַכער

אויב איהר ווילט זעהן אַזוינע יודען, קענט איהר זיי געפֿינען אין ווארשא.

אין ווארשא געפֿינט זיך אַ געוויסער סאָרט יודען, וועלכע הערען עד היום ניט אויף צו זינגען מה־יפית פֿאַר די פריצים און זיך פֿערשטעלען פֿאַר מאַלפּעס, אַבי צו געפֿעלען דעם פריץ, האָטש עד היום הערען די מה־יפית־זינגער ניט אויף צו בעקומען פֿין די פריצים הּאראפניקעס, נאר די אומגליקליכע יודען פֿערקרימען זיך אפילו ניט, ווען מען שמייסט זיי, און זינגען ווייטער, מאַכען קונצען אום פֿרעהליך צו מאַכען דעם פריץ, אַבי דעם פריץ געפֿעלען.

וואָס, וואָס האָבען שוין אָט די אומגליקליכע יודען ניט איבערגעטהון אַבי די פריצים צו געפֿעלען! מען קליידט זיך, מען פֿיהרט זיך צו הויז און אומעטום ווי ז י י, מען רעדט נור אויף ז י י ע ר שפראַך, מען רופֿט זיך מיט ז י י ע ר ע נעמען, מען ערציהט די קינדער ווי ז י י ע ר ע, מען פֿייערט ז י י ע ר ע ימים טובים, מען מאַכט התונה יודישע טעכטער פֿאַר ז י י מיט אַ צוגאַב פֿון יודיש געלד אַלס נדן, און יודישע גרויסע קאפּיטאַלען געהען איבער צו זיי, מען גיט אויך אסך יודישע טויזענדער אויף מיצקעוויטשעס מאנאמענט, מען גיט אַרויס ביליגע פּוילישע ביכער פֿאַר יודיש געלד, מען בויעט פֿאַר יודיש געלד פּוילישע שולען און ביליגע הייזער: די פּריצים נעמען אַלעס צו וואָס די יודען גיבען נור און דערנאָך ענטפֿערט מען זיי מיט האראפניקעס אין די פּוילישע צייטונגען. מען זידעלט זיי און מען מאַכט זיי מיט דער בלאָטע גלייך, פֿאַר וואָס יודען קומען צווישען פּוילישע געזעלשאַפֿט, פֿאַר וואָס זיי מישען זיך אין פּוילישע געשעפֿטען און פֿאַר וואס זיי זענען פּוילישע פּאטריאטען, און גאָר ניט... די יודען זינגען ווייטער מה־יפית און גיבען ווייטער געלד...

ניט לאַנג איז געוועזען דער יובילייּ פֿון דעם בעוואוסטען פּוילישען שרייבער היינריך סענקעוויטש, דעם יובילייּ האָבען די פּאליאַקען אין ווארשא געפֿייערט זעהר גרויסאַרטיג. אויסער גרויסען כבוד, וואָס מען האָט איהם אָנגעטהון, האָט מען איהם געשיינקט אַ מאיאָנטעק, פֿאַר וועלכען מען האָט בעצאָהלט 50 טויזענד רובל.

וויפֿיעל יודישעס געלד געפֿינט זיך אין די 50 טויזענד רובל! הערט וואָס האראפניקעס מיט שמיטץ די יודישע מה־יפות׳ניקעס בעקומען פֿאַר זייער געלד:

„אויף סענקעוויטשעס יובילייּ, שרייבט אַ פּוילישע צייטונג, האָט זיך ניט ווילענדיג געוואָרפֿען אין די אויגען, אַז ד א ס מ ע ה ר עולם בעשטעהט פֿון ס ע מ י ט ע ן אויס דער אינטעליגענץ, די סבה דערפֿון איז, וואָס דער קאָמיטעט האָט פֿריהער פֿאַר אַלעמען צושיקט בילעטען די, וועלכע האָבען געגעבען געלד אויף דעם „פֿאָלקס פרעזענט" (אויף צו קויפֿען דעם מאיאָנטעק) פֿאַר דעם, ראמאניסט, און צווישען די, וואָס האָבען געגעבען גרויסע נדבות דערויף, האָבען זיך געפֿינען ניט די ה״ה זאגלאבעס, סקשעטוסקעס, נאר די ה״ה „זאן", „בערג" א. ד. ג.

איבערהויפּט רעגט אויף, וואָס דער קאָמיטעט האָט ניט פֿערבעטען אויף דעם יובילייּ די רעדאַקטאָרען פֿון די פּוילישע צייטונגען אויס דער פּראָווינץ דאַן, ווען זיי האָבען געפֿינען פּלאַטץ פֿאַר די באַנקירען און פֿערשיעדענע געשעפֿטמאַכערס, וועלכע קערען זיך כלל ניט אָן מיט דער פּוילישער ליטעראַטור א. ז. וו."

איך וויים אַז אויסער גרויסע נדבות פֿון יודישע באַנקירען האָבען אויך פֿיעל קליינע יודען געגעבען קליינע נדבות ווי 3, 5 און 10 רובל.

נו און וואָס זאָגען די יודישע באַנקירען, די יודישע געשעפֿטמאַכערס און די אַנדערע „יודישע פּאָליאַקען"?

גאָר ניט, זיי פֿערקרימען זיך אפילו ניט פֿון די פריצישע האראפניקעס און זינגען ווייטער מה־יפית, אַבי צו געפֿעלען דעם פריץ...

אומגליקליכע מאַלפּעס!

ניט לאנג האב איך געבראַכט אַ פאקט, דאס אין ווילנא האָט מען ניט ערלויבט קיין „יודישע חברה געגען שכּרות" איבער דעם טעם, ווייל יודען שכור׳ן ניט, דערום איז אזאַ חברה גאַנץ איבריג ביי יודען.

איבער דעמזעלבען טעם איז ניט לאַנג פֿארגעקומען אין ט י ר א ס פ א ל (הערס. גוב.) אַזאַ סצענע:

די דאָרטיגע „געזעלשאַפֿט געגען שכרות" האט איינגעפֿיהרט, מען זאָל שפּיעלען טהעאטער פֿאַר דעם פּראָסטען עולם, נאר מיט איין פּונקט, אַז יודען זאָל מען ניט פֿערקויפֿען קיין בילעטען; ווייל יודען שכור׳ן ניט, דערום דאַרפֿען זיי קיין טהעאַטער ניט האָבען.

יענקעל פּריקשאַטשיק האָט אָבער פֿון דער נייער גזירה ניט געוואוסט, און, ווען זיין בעל הבית האָט פֿערמאַכט דאָס געוועלב, האָט ער זיך אויסגעפּוצט אין זיין שבת׳דיגע קאפּאָטע, אָנגעטהון אַ ווייסען קאָלנער און איז געלאָפֿען אין טהעאַטער נעמען אַ בילעט.

— ניט דאָ פֿאַר דיר קיין בילעט.

— וואָס הייסט עס איז ניט דאָ, פֿאַר וואָס פֿערקויפֿט איהר פֿאַר מיינע אויגען אַ בילעט י א ח ט ע ם ׳ ן, ער איז אויך אַ פּריקאַשטשיק, וואָס איז?—מיינע צעהן קאָפּיקעס זענען קיין געלד ניט?

— יאחטעם שכורט און דו יענקעל שכורסט ניט...

יענקעל שטעלט אויס אַ פּאָר אויגען און בלייבט אָהן ווערטער.

עס שטעהען נאָך יודען פֿון פּראָסטען עולם און ווילען קויפֿען בילעטען, נאר מען פֿערקויפֿט זיי ניט.

יעקעל פּריקאשטשיק ברענט זיין אין טהעאטער, ער דראַפּעט זיך אויף די ווענד פֿון טהעאַטער און וויל אַריינקוקען דורך אַ שפּאַרינע, נאר מען טרייבט איהם פֿון דאָרט אַוועק.

יענקעל פּריקאַשטשיק ברענט אָבער נאָך מעהר זעהן, ווי מען שפּיעלט טהעאַטער, און פֿאַלט אויף איין עצה, ער לויפֿט אהיים ער טהוט אויס זיין שבת׳דיגע קאַפּאָטע מיט זיין ווייסען קאָלנער, ער טהוט זיך אָן זיין אַלט צוריסען לייביל און לויפֿט אין שענק נאָך אַ מאַנאָפּאָלקע פֿאַר 14 גראָשען און טרינקט אויס דאָס פּלעשעלע; קיין סך דאַרף יענקעל ניט האָבען ער זאָל ווערען שיכור, ער געהט שוין „אַ פֿאַרטיגער" אין טהעאַטער, ער גיט צעהן קאָפּיקעס, מען פֿערקויפֿט איהם אַ בילעט און יענקעל זיצט אין טהעאַטער...

איז דאס אפשר ניט אַ „זשידאָווסקאַיאַ חיטראָסט?"..

אמת.

מען שרייבט אונז.

מינסק. אין ניכען דארפען ביי אונז פארקומען די וויבאָרעס פון א נייעם פאָפעטשיטעל אין דער תלמוד תורה. די פראגע — ווער עס וועט זיין דער אויסנעקליבענער, אינטערעסירט די גאנצע שטאָדט און איבערהויפט די אָרימע עלטערן, וואָס זענען ניט אומשטאנד צו לערנען זייערע קינדער און מוזען זיי אוועקגעבען אין תלמוד תורה. חאטש דאָרט לערנען זיך בערך 1000 קינדער, איז דארט די אָרדנונג אזוי אַלטפרענקיש, אַז די קינדער, וואָס לערנען זיך דאָרט, געהען ארויס גאנץ אונוויסענד אין תורה, אין קענטנים און אין דרך ארץ. די גאנצע האָפענונג איז אויף א פאסענדען פאפעטשיטעל, וואָס זאָל זאָרגען די אָרדענונג אין תלמוד תורה צו פערבעסערען. די וויבארעס זענען אייגענטליך געשעהן פאַר א יאָהרען און מען האט אויסנעקליבען ווידער איינעם פון דעם אלטען דור, נאָר די אינטעליגענץ האָט פראָטעסטירט און די גובערנסקי פראווליעניע האָט מבטל געוועזען די וויבאָרעס, און איצט מוזען זיי געשעהן אויף דאָס ניי. די מלחמה צווישען די פאנאַטיקער און דער אינטעליגענץ וועט דיזעס מאָל, ווי מען קען ערוואַרטען, זיין נאָך פיעל שטאַרקער.

אויסער דער תלמוד תורה געפינט זיך ביי אונז א שולע פאַר 100 קינדער, וואָס די היגע אַבטהיילונג פון דער „חברה מפיצי השכלה" האָט געגרינדעט. אין דער היגער פריוואַט שולע לערנען אויך אומזיסט א געוויסע צאָהל קינדער, פאַר וועלכע די מעשצאַנסקי אופראַווי צאָהלט, צוזאַמען קען מען רעכנען בעקומען ביי אונז אומזיסטען אונטעריכט בערך א פאָר הונדערט קינדער, דאָס איז אָבער ווי א טראָפען פון ים געגען די טויזענדער אומגליקליכע קינדער וואָס בלייבען אָהן א שולע און אָהן לעהרער.

— דורך א קאָמיסיע פון דער היגער „מעדיצינישער געזעלשאַפט" קומט פאָר יעדען שבת צונאכטס פאָרלעזונגען פאַר דעם פאָלק. די בעזוכער פון די פאלקס־פארלעזונגען זענען כמעט דורכאויס יודען (בערך 400 צוהערער יעדען שבת צונאַכטס). דאָס אינטערעס צו די פארלעזונגען וואַקסט ביי דעם פאָלק אָנגעהויער. דאָס האָבען מיר צו פערדאַנקען דער קענטנים און מיה פון פראָוויזאָר גרשוני און ד"ר קאַמינסקי. דעם ערשטען איז אויך צו פערדאנקען וואָס מען האָט צוריק מיט צוויי חדשים געעפענט איין אבענדשולע פאַר בעלי מלאכות און פריקאַשטשיקעס. די שולע בעזוכען איצט 160 יונגע מענשען, זיי בעקומען אונטעריכט אין לעזען, שרייבען און רעכנען. אויסערדעם ווערט פאַר זיי געהאַלטען געשפרעכען פון היסטאָרישען און וויסענשאַפטליכען אינהאַלט. צום בעדויערען קענען ניט בעזוכען די „פאָרלעזונגען" און די „אַבענדשולע" פיעל בעל מלאכות און פריקאשטשיקעס, זייענדיג דעם גאנצען טאָג ביז שפעט אין דער נאַכט פערקויפט אין „קראָם", אין וואַרשטאַט אָדער אין פאַבריק. בכלל איז זייער לאגע ניט גוט אין דעם וואָס ווען איינער ווערט קראַנק אָדער ער פערליערט זיין שטעלע, דאַרף ער געהן אין הקדש אָדער שטאַרבען פאַר הונגער און נויט. דערצו וואָלט קענען העלפען ווען עס זאָל ווערען ביי זיי א „חברה צו געגענזייטיגער הילף". אזוינע חברות איז איצט ניט שווער צו גרינדען, לויט די תקנות, וועלכע די רעגירונג האָט צו דעם צוועק ניט לאַנג אַרויסגעגעבען, אָבער דערצו פעהלען ביי אונז מענשען פון אינטעליגענץ און מיט ענערגיע, וואָס זאָלען זיין פעהיג צו אָרגאַניזירען אזוינע וויכטיגע חברות. די פריקאַשטשיקעס האָבען זיך אפילו אייניגע מאָל פערזאַמעלט און בעשלאָסען צו פעראייניגען זיך אין א חברה, אָבער אויף צו פיהרען ווייטער די השתדלות האָט געפעהלט מענשען מיט ענערגיע, און דער גוטער געדאַנק איז אַבגעקיהלט געוואָרען.

א בעקאַנטער.

מנשה מזרחי פון דימער (קיעוו. גוב.): מיט עטליכע יאָהר צוריק האָבען אונזערע בעלי בתים איינגעזעהן אַז עס איז געפעהרליך, א שטאָדט זאָל זיין אָהן אַ דאָקטאָר, און אזוי ווי אונזער שטעדטיל איז זעהר קליין און קיין דאָקטאָר קען דאָ נישט האָבען אַזוי פיעל פראַקטיקע, ער זאָל האָבען פון וואַנען צו לעבען, האָט מען מיט עטליכע יאָהר צוריק געמאַכט ביי אונז איין אָבצאָהל אויף די הייזער פון א דאָקטאָר'ס וועגען, וועלכען מען האָט באַלד אראָבגעבראַכט פון קיעוו. אזוי זענען אוועקגעגאַנגען עטליכע יאָהר, אונזער שטעדטיל איז ניט געווען אָהן א דאָקטאָר און אלע זענען געווען צופרידען. נאָר שוין זייט א יאָהר האָט מען איבער פערשידענע מחלוקות אראָבגענומען דעם אָבצאָהל פון די הייזער, דאָס וועט נייטהען דעם דאָקטאָר פון אונז אוועקצופיהרען און אָרימע קראַנקע, וואָס קענען ניט פאָהרען קיין קיעוו, וועלען ווידער בלייבען אָהן שום הילף. אום דאָס צו פערהיטען דאַרפען די שטאָדטלייט מאַכען איין אָרדענונג ווי פריהער, דאָס שטעדטיל זאָל ווידער ניט בלייבען אָהן קיין דאָקטאָר.

ה. וויכנען פון לעאנפאל (ווילנ. גוב.): א היגע יודענע, די ווירטהין פון'ם פאראם, שרה רובין האָט פאָרינע וואָך ארויסגעוויזען א זעלטענע גבורה. אייניגע מענשען פון שטעדטיל האָבען בעדאַרפט אַריבער די דווינא (היזיגער טייך). ווי זיי זענען אָבגעפאָהרען ניט ווייט פון ברעג, האָבען אויפ'ן פאראם אָנגעשפאַרט גרויסע קריהעס און האָבען איבערגעריסען דעם שטריק, מיט וועלכען דער פאראָם ווערט געצויגען, און די דריי מענשען זענען אריינגעפאַלען אין טייך, צוויי פון זיי האָט מען גלייך אַרויסגעראַטעוועט, דער דריטער אָבער איז געבליבען שטעהן אויף זעהר א שוואַכער קריהע אין מיטען טייך און האָט זיך נעביך געראַנגעלט מים דעם טויט, קיינער האָט ניט געוואגט איינשטעלען דאָס לעבען ראַטעווען דעם אומגליקליכען. דאַן האָט שרה רובין געחאַפּט אַ שיפעל און זיך געראַנגעלט מיט דער קריהע, ביז זי איז געקומען צו דעם אָרט, וואו דער מענש האָט זיך שוין געהאַלטען אין טרינקען, און מיט די לעצטע כחות איהם אריינגעשלעפט אין שיפעל און איהם בשלום געבראַכט צום ברעג, אָבער זי אליין איז אין גאַנצען געוועזען צושלאָגען און צובלוטיגט פון די קריהעס. דערצו האָט זי זיך שטאַרק פערקעלטעט און ניט קוקענדיג אויף אַלע רפואות און מיטלען האָפט מען וועהר ווייניג אויף איהר לעבען.

א. זש־ר פון לאָדז: די „חברה יודישע פריקאַשטשיקעס אין לאָדז" האָט בעקומען איין ערלויבניש צו עפנען א האַנדעלס שולע פאַר די קינדער פון די מיטגלידער. דאָס וועט זיין די איינציגע האנדעלס שולע, וואו די יודישע שילער וועלען ניט וויסען פון קיין שום פראָצענטען.

— די חברה ציוניסטען האָבען זיך צוטהיילט אויף פיעל בעזונדערע קליינע חברות און מיט דעם האָבען זיי שוואַכער געמאַכט די ציוניסטישע בעוועגונג, אייניגע ציוניסטען האָבען דאָס איצטער איינגעזעהן און סטאַרען זיך ווידער צו פעראייניגען די פיעל קליינע חברות אין איינע א גרויסע חברה.

— דער צדקה־אַבענד, וואָס די פרוי גאָלדפעדער און פרוי לאַנדוי האָבען געמאַכט פאַר די היגע אָרימע לייט, האָט געגעבען ריינע הכנסה 12 טויזענד רובל.

צייטונגען פון דער וואָך.

ראָטשילדס הויז. דעם 25/12־טען יאנואר איז אין פראַנקפורט געשטאָרבען באַראָן ווילהעלם קאַרל ראָטשילד. דאָס האָט געגעבען שטאָף דעם בעוואוסטען רוסישען שרייבער וו. דאָראשעוויטש, וועלכער געפינט זיך איצט אין פראַנקפורט צו שרייבען וועגען ראָטשילדס הויז:

אין פראנקפורט געפינען זיך צוויי היסטארישע הייזער, אין וועלכע עס זענען געבארען צוויי גרויסע מענשען.

אין איין הויז איז געבוירען געטהע און אין דעם צווייטען הויז איז געבוירען ראטשילד.

אין איין הויז האט געטהע געשריבען דעם פראלאג פון „פאאוסט" און אין דעם צווייטען הויז איז בעשאפען געווארען דער פראלאג פון ראטשילדס מיליארדען.

יעדער וואס ווייסט ווער איז געטהע, ווייסט וואס איז אזוינס ראטשילד, און פון טויזענד מענשען, וועלכע ווייסען וואס איז אזוינס ראטשילד, געפינען זיך אפשר הונדערט, וועלכע ווייסען וואס איז אזוינס געטהע.

ביידע היסטארישע הייזער בעזוכען פיעל רייזענדער.

בעשרייבענדיג די שטאָדט פראַנקפורט, איהרע שענע פאלאַצען, וואס זענען געבויט אין לעצטען יאהרהונדערט און די אלטע געביידען וועלכע שטעהן שוין הונדערטער יאהרען, דערצעהלט ער ווייטער:

דורכפאהרענדיג אויף די ברייטע נייע גאסען וועט איהר זיך פלוצים אנשלאגען אויף ניט קיין הויכע וואַנד, וועלכע שטעהט אומגעליכפערט אין מיטען דערינען אויף א פלאַץ,

איין אַלטע בלאָטיגע וואַנד, איין אבגעריסענע, א פערצוואוויטעטע.

— דאָס איז די יודישע וואַנד, דאס איז א רעשט פון דער וואַנד, וואָס האָט אמאָל ארומגערינגעלט דעם יודישען קוואַרטאַל, די „טשערטא"...

מיר זענען אין דער „יודישער געטא", אין דער געטא איז געבליבען איין שמאַלינקע געסיל מיט עטליכע אַלטע הייזליך. אויף דעם אָרט פון די איצטיגע ברייטע ליכטיגע גאסען זענען אמאָל געוועזען שמאַלע פינסטעהע געסליך מיט הייזליך אָנגעשפאַרט און געטילעט איינס צום אנדערען, פונקט ווי זיי וואָלטען זיך שרעקען פאַר דעם טוידט. ווען די זון פלעגט פערגעהן, פלעגט זיך דער נידריגער טהויער אין דער וואַנד פערשליסען אויף אייזערנע קייטען, וועכטער האָבען געהיט און קיין יוד האָט ביז אין דער פריה ניט געטאַרט ארויסגעהן פון טהויער,—ווען ניט איז איהם געקומען טויטען.

אין דער געטא האָט מען ניט ערלויבט אַנצינדען פייער, און ווי עס איז נור נאַכט געוואָרען האָט מען געזאָגט צו די יודען:

— זייט שטילינקע און לייגט זיך שלאָפען.

אַך פאַר וואָס האָט מען אזוי געזאָרגט וועגען יודען!

די גאַנצע נעכט פלעגען די פראַנקפורטער הוליען, מוזיק האָט געשפיעלט, די גאסען זענען געוועזען בעלויכטען מיט קאָלירענדיגע לאַמטערענס, ביער האָט מען געטרונקען טייכענווייז, אין די זאַלען האָט מען געטאַנצט, נור די יודען האָט מען אין דער צייט אַנידערגעלעגט שלאָפען...

וואָס זשע ˆהאָבען יודען געזאָלט˝ טהון? אָט איז אין א שענעם פריהמאָרגען ביי זיי געבוירען געוואָרען ראָטשילד...

און די אַלטע וואַנד שטעקט אין מיטען פלאַטץ אלס מאוסער עדות פון דער נאַרישער פערגאַנגענער צייט און זאָגט אייך:

— ניין, דאָס אַלטע מיטעל צו פערזיכערען זיך טויג ניט אין ערגיץ...

א דרייסיג שפאַן פון דער וואַנד הויבט זיך אָן דאָס איינציגע איבערגעבליבענע שמאָל געסיל פון דער געטא—בערנע־שטראַסע, דאַ געפינט זיך דאָס הויז וואו עס איז געבוירען דער ערשטער ראָטשילד, פון איהם קומט ארויס די „דינאַסטיע"—ניט פון מלכים... נאָר פון די וועלכע „אַנטלייען געלד מלכים".

אויף דער דאָזיגער גאָס זענען די ראָטשילד'ס געבוירען געוואָרען און זי טראָגט לודוויג בערנעס נאָמען... און בעמערקט, אַז יודען האָבען זעלבסט פערלאַנגט אַז די גאָס פון דער געטא זאָל טראָגען בערנעס נאָמען.

אָ, יודען פערשטעהן די קראַפט פון איראָניע ניט ווינציגער ווי די קראַפט פון רענדליך.

זיי פערשטעהן צו שעטצען איראָניע און געלעכטער — אָט דאָס פאָלק וואָס האָט געגעבען היינריך היינע און לודוויג בערנע.

אין דעם קליינעם שמאָלען „געסיל־בערנע", געפינט זיך די באַנק „ראָטשילד עט זעהנע"

אין דער צייט וואָס די פאַריזער און לאָנדאָנער ראָטשילד'ן בויען פאַר זיך פאַלאַצען אויף די ברייטע שענסטע גאסען—ווילען די פראַנקפורטער—דער נעהנטסטער דור פון ראָטשילד—ניט אוועקגעהן פון דעם שמאָלען געסיל, וואו זיי זענען געבוירען.

אין דעם ליגט פיעל גדלות.

„ראָטשילד אין דער געטא", וויפיעל איראָניע, געשפעט און ביטער געלעכטער ליגט אין דעם.

זיי קענען לאַכען!

אין דעם הויז, וואו דער ערשטער ראָטשילד איז געבאָרען, וואוינט קיינער אויסער א שמש מיט זיין פאַמיליע, דאָס הויז ווערט אָבגעהיט לזכרון ווי א הייליגטהום.

דאָס איז א געוועהנליך בעל־הביתיש הייזיל, א שמאָלעס, א לאַנגס, דער גאַנצער פראָנט איז כמעט נור פון פענסטער, אַהן אזוי פיעל פענסטער וואָלט מען געקענט בלינד ווערען פון פינסטערקייט, ווייל דאָס שמאָלע געסיל אין דער געטא האָט געגעבען זעהר ווינציג ליכט. די פיעל פענסטער קוקען אויף אייך ווי מיט דערשראָקענע אויגען.

דעם שמש ווייב ווייזט די רייזענדער פון אַלע לענדער און פעלקער דאָס צימער, וואו ראָטשילד האָט געוואוינט, אפילו די קיך.

אויף דעם ערשטען שטאָק געפינט זיך א שול וואָס בעשטעהט פון א קליין האַלב פינסטער צימעריל, אויף א טיש ליגען ספר־תורות, פונקט מען האָט נור וואָס געלערנט אין זיי.

עט ליכע שפאַן פון דעם הויז ווי יזט מען אייך אָב א קלייטיל וואו ראָטשילד איז א גאַנצען טאָג געזעסען, דאַ האָט געקלונגען דאָס ערשטע רענדיל, פון וועלכען עס האָבען א סך מיליאָנען אויסגעוואַקסען.

פון דאַנען זעהט מען די איבערגעבליבענע וואַנד פון געטא און סימנים פון טהויער, וואָס מען פלעגט אויף ביינאַכט פערשליסען מיט קייטען.

באַלד וועט מען צוברעכען די רעשט פון דער אַלטער וואַנד. וואָס האָט זי דאָ צו שטעקען אין מיט'ן פלאַטץ. אין דעם הויז וואו ראָטשילד איז געבאָרען וועלען מסתמא די יורשים מיט דער צייט מאַכען איין הקדש פאַר אָרימע אָדער איין אַנדער וואָהלטהעטיג אַנשטאַלט.

שאָדע, די וואַנד מיט דעם הויז פון דער געטא וואָלט מען בעדאַרפט איבערלאָזען, עס איז דאַ פון וואָס זיך אָבצולערנען. עס איז פול מיט איראָניע.

די יודישע וועלט.

רוסלאַנד. = סענאַטס ערקלערונגען: — דער סענאַט האָט ערקלערט, אַז יודען ערדאַרבייטער האָבען דאָס רעכט איבערצוגעהען פון איין קאָלאָניע אין די אַנדערע, אפילו נאָך דעם ארויסגעגעבען פון געזעץ פון 3־טען מאַי.

— וועגען די רעכטע פון יודען בעלי־מלאכות האָט דער סענאַט ערקלערט: 1) אַז אויב א יוד ווערט אויסגעשלאָסען פון צעך דערפאַר, ווייל ער פערנעמט זיך נישט מיט זיין מלאכה, קען ער פונדעסטוועגען נאָך אַמאָל אריינגענומען ווערען אין צעך, אויב ער טהוט די מלאכה. 2) אַז די גובערנסקע פראַוולעניע אַליין האָט נישט דאָס רעכט אויסצושליסען פון צעך א יוד — א בעל־מלאכה, איידער די רעמעסלענניא אופראַווע מאַכט איהר בעשלוס וועגען דעם.

— דער „אָרלאָווסקי וויעסטעק" איז מודיע, אַז אין אָרעל דאַרף קירצליך זיין א משפט פון אייניגע מענשען, וועלכע האָבען געמאַכט א גערודער אין טעאַטער בשעת מען האָט פאָרגעשטעלט די דראַמע „קאָנטראַבאַנדיסטען" פון בעקאַנטען אַנטיסעמיט עפראָן.

— ווי מיר האָבען שוין מודיע געווען וועט דעם 13 פעווראַל זיין די אספה כללית פון דער חברה צו שטיצען יודען ערדאַרבייטער אין ארץ־ישראל. אויף דער אספה וועט ווערען בעקלערט די שאלה פון די יודישע אַרבייטער אין ארץ ישראל און אויב מען זאָל נעהמען פון פאָנד, כדי צו העלפען די פועלים.

— אין אָדעס איז געקומען א דעפּוטאַציע פון יודישע קאָלאָניסטען און אַרבייטער, כדי צו סטאַרען זיך ביי דער חברה, אַז מען זאָל זיי ביישטעהען אין זייער נויט. די דעפּוטאַציע בעשטעהט פון 6 פּערזאָן: 3 דעלעגאַטען פון די קאָלאָניסטען (הה' אָסטאַשענסקי, סמילאַנסקי און גאָראַדעצקי) און 3 פערטרעטער פון די פועלים (הה' חרל"פ, קאַמאַראָוו און גיסין).

איינער פון די דעפּוטאַטען האָט דער רעדאַקציאָן פון דער „וואָזשנאַיע אָבאָזרעניע" ערקלערט דעם ציעל פון זייער קומען. „די וויינקעלער אין ארץ ישראל האָבען אָנגעהויבען אויסצואַרבייטען ווייניגער וויין. די קאָלאָניסטען, וועלכע האָבען אייגענע ווייגערטנער, ווייסען נישט וואָס צו טהון. 359 אַרבייטער געהען אַרום ליידיג און געפינען זיך אין א ביטערע לאַגע. מיר ווייסען נישט מיט וואָס זיך צו פערנעהמען, צי מיט וויינבוי, ערדאַרבייט אָדער גאָר פאַבריקאַציאָנען; מיר ווילען דאָ דערגעהען, וואָס מיר האָבען צו טהון".

— „אין די קאָלאָניעס זענען אַלע טרויריג און ניעדערגעשלאָגען; קיינער ווייסט נישט וואָס וועט מיט איהם מאָרגען זיין. אַלעמאָל קומען נייע קאָמיסיעס פון פאַריז און מאַכען רעוויזיעס. ביז דעם־טאָג וואָס מיר זענען ארויסגעפאָהרען אָהער האָבען פערלאָזען ארץ־ישראל 145 פאַמיליעס; זיי זענען נישט געווען פון די בעסטע אַרבייטער, ווייל די בעסטע קענען זיך נישט ענטשליסען אוועקצולאָזען די פעלדער, וועלכע זיי האָבען בענעצט מיט זייער שווייס און בלוט, און וואו זיי האָבען פערבראַכט די בעסטע יאָהרען".

דייטשלאַנד. — דעם 31 יאַנואַר האָט דער דעפּוטאַט פּעלטאַזאָהן (יוד) אין פּרייסישען פּאַרלאַמענט אָנגעפרעגט דעם יוסטיץ־מיניסטער פאַר וואָס ביי בעשטימונג צו נאָטאַריוסען מאַכט ער איין אונטערשיעד צווישען יודען און קריסטען און פאַר וואָס די ווענִיגע יודישע ריכטער, וועלכע זענען דאָ אין פּרייסען, בעקומען אויף זייער לעבען נישט קיין העכערע שטעלען. דער יוסטיץ־מיניסטער האָט געענטפערט אַז עס איז אמת, אַז ער וויל פערקלענערען די צאָהל פון יודישע נאָטאַריוסען. דאָס איז אָבער נישט קיין פאָרוואורף געגען די יודישע יוריסטען; ער איז נישט מסופק אין די עהרליכקייט און פעהיגקייט פון די יודישע יוריסטען, נאָר ער מוז זיך רעכענען אויך מיט די מיינונגען פון דער בעפעלקערונג, וועלכע האָט נישט קיין חשק צו האָבען געשעפטען מיט יודען נאָטאַריוסען און זיי פערטרויען זייערע עסקים.

דער ליבעראַל דר. באַרטה האָט אויסגעדרוקט זיין פערוואונדערונג וועגען דער תשובה פון יוסטיצמיניסטער. איינער פון די וויכטיגסטע יסודות פון דער קאָנסטיטוציאָן, האָט געזאָגט ה. באַרטה, איז, אַז די צוגעהעריגקייט צו א

געוויסער אמונה זאל נישט זיין קיין סבה, צו בעהאנדעלען איין מענש ערגער ווי דעם אנדערען, ווען דער יוסטיצמיניסטער טהוט אבער נישט אזוי, און זאגט, אז אנשטאט צו היטען דעם געזעץ וויל איך טהון דאס וואס איך האלט פאר ניצליך דעם פאלק, דאן הערט אלעס אויף, און די קאנסטיטוציאן האט מעהר נישט קיין ווערט, דען די קאנסטיטיציאן זאל אונז שיצען פאר דעם וואס דער הערר מיניסטער מיינט אז עס איז ניצליך פאר דעם פאלק, אויסערדעם האנדעלט זיך עס נישט וועגען די אינטערעסען פון פאלק, נאר וועגען אנטיסעמיטישע געפיהלען ביי א קליינעם טהייל פון פאלק, ווען איהר רעכענט אז דאס דייטשע פאלק איז שוין אזוי געפאלען, אז עס קען נישט ליידען דאס מען זאל גלייכשטעלען אלע אמונות, דאן דארפט איהר ענדערען די קאנסטיטוציאן, אבער זאלאנג די קאנסטיטוציאן בעשטעהט, מוז מען האבען דעם מוטה צו זארגען פאר איהר קיום. איך רעכען אז פאר אלעס איז עס דער חוב פון יוסטיץ-מיניסטער, און איך בעדויער דערום זעהר דאס ער האט דא געגעבען אזא ערקלערונג.

אלגעמיינע וועלט נייעס.

רוסלאנד. = אויף אנטראג פון דעם פינלענדישען גענעראלגובערנאטאר האט דער מיניסטער פון אינגערען ערקלערט, אז וויל די פינען קלעבען אן אויף זייערע בריעף נעבען דער רוסישער מארקע אויך א פילענדישען הערב, וועלכער קען ברענגען דאס פילענדישען פאלק צו א פאלשען געדאנק וועגען א פילענדישער מלוכה, על כן האלט דער מיניסטער פאר נייטהיג מודיע צו זיין, אז אלע בריעף, אויף וועלכער עס איז אנגעקלעבט אזא הערב אדער אויך בריעף מיט טרויער צייכען און מארקען, וועלכע זענען נישט בעשטעטיגט פון דער רעגיערונג, זאלען נישט אנגענומען ווערען פון דער פאסט, ווייל די מארקען און הערבען האבען א כאראקטער פון א פאליטישע דעמאנסטראציאן.

— דער סענאט האט ערקלערט, אז די גובערנסקע פראוולעניע טאר נישט אבזאגען די ביטען וועגען עפענען פאבריקען פון לימאנאד און סאדאוואסער, איבער דעם טעם, ווייל עס איז שווער אויף זיי אכטונג צו געבען, אדער ווייל זיי זענען איבריג. (פראמישלעני מיר).

*

ענגלאנד. — ק ע נ י ג ע ד ו א ר ד VII. דער נייער ענגלישער ק ע נ י ג ע ד ו א ר ד VII איז ביז יעצט געווען בעקאנט אונטער דעם נאמען פ ר י נ צ׳ן פ א ן וו ע ל ס, ווי עס הייסען פון אייביג אן אלע ענגלישע קראנפרינצען. ער איז געבארען אין 1841 יאהר און איז איצט שוין אלט 60 יאהר. די קעניגין וויקטאריע האט זיך שטארק אבגעגעבען מיט זיין ערציהונג און נאכהער האט ער גלייך מיט אלע אנדערע ענגלישע אדעליגע געלערנט אין קעמברידזשער און אקספארדער אוניווערזיטעט. איינטרעטענדיג שפעטער אין מיליטער איז ער נישט געבליעבען זיצען אויף איין ארט, און געמאכט אפטע רייזען קיין אינדיע, אמעריקא, טערקיי, מצרים אז. וו

דער געוועזענער פרינצ׳ן פאן וועלס איז בטבע זעהר פשוט ביי זיך, פריינדליך צו מענשען און פריי געזאנגען. נאך וועניגער ווי עס ערלויבט איהם דאס ענגלישע געזעץ האט ער זיך פערנומען מיט פאליטישע ענינים. אין זיין מאלבארא-פאלאץ האט ער זיך געפיהרט א פריי לעבען און נישט געוואלט וויסען פון דער עטיקעטע, וועלכע איז אנגענומען אויף דעם קעניגליכען הויף. אויף זיין הויף האט מען קיינעם נישט געפרעגט זיין יחוס און נישט פערלאנגט אז מען זאל אבהיטען די הויף—צערעמאניעס. קינסטלער, שריפטשטעלער און פינאנסיסטען זענען געווארען אזוי שען צוגענומען ווי די הערצאגען, פירסטען און מיניסטארען. ער איז אויך זעהר בעליעבט ביי דעם ענגלישען פאלק און עס געהט נישט אוועק קיין וואך אז מען זאל נישט האבען איהם פערבעטען אויף עפנונג פון א וואהלטהעטיגע אנשטאלט, פונדאמענטלעגען פון א בריק וכדומה.

ווי עס דערצעהלט דער לאנדאנער קארעספאנדענט פון דעם „בערלינער טאגעבלאט" האט די פערשטארבענע קעניגין וויקטאריע נישט געלעבט זעהר גוט מיט דעם קראנפריגצ׳ן, און צו איהר גסיסה איז ער גערופען געווארען דער לעצטער. זיין חתונה אין 1863 יאהר מיט דער טאכטער פון דענישען קעניג, פרינצעסין אלעקסאנדרא, איז דער מוטער נישט געוועזן לרצון, חאטש זי איז שפעטער שלום געווארען מיט דער שנור. נאך דעם טוידט פון וויקטאריעס מאן אלבערט איז ערשיענען איין ארטיקעל אין דער Times, אז די קעניגין זאגט זיך אב פון דער מלוכה לטובת דעם פרינצ׳ן פון וועלס; אין דערזעלבער צייט האט לארד ביקאנספיעלד געזאגט אין זיינער א רעדע, אז די קעניגין וויקטאריע איז געווארען פיזיש און מאראליש אונפעהיג צו פיהרען ווייטער די מלוכה. מען האט דאן גערעכענט, אז דער פרינצ׳ן פון וועלס האט ארויסגעלאזען די שמועה וועלכע האט שטארק אויפגעבראכט די קעניגין. דאס פריימיטהיגע לעבען פון פרינצ׳ן איז אויך נישט געפעלען דער קעניגין, וועלכע איז מיט די יאהרען געווארען אלץ שטרענגער אין שטאלצער.

אויך צוליעב דער טראנסוואאלער מלחמה איז געווארען איין אומשלום צווישען דער מוטער און דעם זוהן. די קעניגין האט נישט געוואלט אז אויף איהרע עלטערע יאהרען זאל מען פיהרען א קריעג און איז געווען ג ע ג ע ן דער מלחמה. נאר דער פרינצ׳ן פון וועלס און דער איידעם פון דער קעניגין הערצאג פ י י ו, איינער פון די דירעקטארען פון דער דרום—אפריקאנישער געזעלשאפט, האבען געהאלטען מיט טשעמבערלען און די מלחמה האט אויסגעבראכען.

דער אלטער טשעסלער.

(סקיצע).

אלט איז שוין לייזער דער טשעסלער, געבויגען געהט ער שוין, און קענטיג, אז דער שטעקען זיינער, וואס ער האלט אין דער רעכטער האנד, קומט איהם שטארק צו־ניטץ, אהן דעם שטעקען וואלט ער אין בית־מדרש אוואדי ניט פערגאנגען: מעהר ווי אין בית־מדרש געהט ער נישט — עס איז איהם שווער און אגב האט ער נישט וואוהין צו געהן; זיינע קינדער זענען זיך צופאהרען אין אמעריקא און ער איז עלענד, ווי א שטיין. „די אלטע" זיינע איז שוין אויך טויט. געשטארבען איז זי מיט דריי יאהר צוריק, ווען ער האט נאך נעארבעט, און געארבעט האט לייזער אזוי לאנג, ביז וואנען ער האט שוין ניט געקענט, אזוי לאנג, ביז די האק האט זיך פון זיין האנד ניט ארויס גענליטשט... דאמאלס האבען איהם די יונגערע טשעסליארעס געזאגט:

— צייט שוין ר׳ לייזער אייך אבצורוהען!...

און שוין צוויי יאהר, אז ער רוהט טאקי: אמת אין גאנצען רוהט ער ניט, עס קומט איהם אן זעהר שווער די „הוצאה" זיינע. דאס עסען איז שוין ווי עס איז; א פאר געקאכטע קארטאפעל און א קאפ פון א הערינג קלעקט איהם אויף א טאג, דאס אומגליק איז נור ווען עס קומט איהם אויסצוצאהלען זלמן דעם אלטען די צוויי גילדען דירה־געלד; דאמאלס ארבעט ער מעשים, קעהרט איבער וועלטען, אבער נישט מיט די הענד, נאר מיט׳ן קאפ. ער זוכט אויף אין מה פערוואלגערטע בעלי־בתים, וועמען ער האט הייזער געבויט און וועלכע זענען נאך איהם שולדיג געבליעבען. אסך פון זיי לייקענען איהם; אנדערע זענען מודה און שווערען, אז זיי האבען ניט: טהייל זענען ניט מודה און לייקענען ניט, און ווארפען איהם דאך ארויס א פאר גילדען.

נאר די לעצטע צייט קומט איהם אן אלץ שווערער און שווערער די צוויי גילדען דירה געלד צו קריגען. ער איז שוין שולדיג זלמן דעם אלטען פיער גילדען פאר צוויי חדשים און עס געהט שוין א דריטער. זלמן וואלט איהם אפילו געווארט, נאר ער קען ניט — ער איז אליין ניט דער „בעל־הבית", ער אליין צאהלט דירה געלד און איהם קומט דאס אויך אן זעהר שווער. סך הכל איז זלמן איין אלטער שניידער, אויף איין אויג שוין בלינד און מעהר אז לאטעס לעגען קען ער ניט, און וואס פערדיענט ער, פון א לאטע מישטיינס געזאגט!... לייזער דער טשעסלער האט אויף איהם קיין פעראיבעל נישט ווען ער מאנט אמאל צו שטארק, נאר נוט איז דאס איהם ניט. צייט ער לעבט האט ער קיין ליגען ניט געזאגט און איצטער, אויף דער עלטער, האט ער שוין דעם אלטען זלמן אבגענארט, אז היינט, מארגען גיט ער איהם געלד... און די לעצטע טעג בלייבט לייזער אין בית־מדרש ביז שפעט נאך מעריב, ער זיטצט ביי א ספר אויף עברי־טייטש אוןווארט ביז וואנען דער בית־מדרש זייגער שלאגט 10. דאמאלס וויים ער זיכער, אז דער אלטער זלמן שלאפט שוין, און ער געהט אוועק אהיים...

דער אלטער זלמן האט שוין געגעבען לייזער׳ן אנצוהערעניש אז ער וועט פערדינגען זיין „ארט" א צווייטען, אויב ער וועט איהם

די טעג קיין געלד ניט געבען. לייזער איז צוטומעלט געוואָרען, ער האָט אַ מורמעל געטהון: איילט זיך ניט, מיר וועלען זעהן, נאָר טאקי מעהר נישט ווי אַ מורמעל — דייטליך זאָגען האָט ער עס ניט געקענט, וואָרען וואָס האט ער צו זעהן? ער האָט שטיל גענומען דעם שטעקען און האט זיך שטיל אַרויסגערוקט...

דאָס אומגליק איז גרויס געווען! דאָס אומגליק האָט דעם אלטען לייזער'ן צוטומעלט; מיט שטאַרקע בליקען האָט ער געקוקט אויף דער ערד אין די זייטען. נאָר אָט פֿערשווינד דאָס גרויסע אומגליק. לייזער פערקוקט זיך אויף די הייזער און פֿערגעסט זיך. די הייזער ווערען איהם ליעב, פֿיעל פֿון זיי דערמאַנען איהם אמאָליגע יאָהרען, ווען ער, א הויכער אַ געזונטער, איז געשטאַנען און געשמאַק געאַרבעט. „אָט די שטוב", דערמאַנט ער זיך, א קוק טהוענדיג אויף יענקיל דעם שענקערס שענע הויז, — האָב איך צעהן וואָכען געטהון, — ער האָט גאַנץ עהרליך געצאָהלט — פֿינף גילדען אַ טאָג, און פֿלעגט אמאָל געבען א ביסיל בראַנפֿען נאָך דער אַרבייט. — עס איז נאָך גאַנץ שטאַרק! אמאָליגע געהילץ — אייזען!... אָט די שטוב — פֿערקוקט ער זיך אויף נאָך איינער — האָב איך שוין געטהון ניט פֿון טאג — אַגולנאָ! איך האָב זיך דאַמאָלס אָבגענאַרט, עס האָט מעהר נישט אויסגעמאַכט ווי אַ האַלבער רובעל, צי פֿיער גילדען אַ טאָג, — ער קען זיך נישט דערמאַנען... אָט געהט ער פֿאַרביי דעם גביר'ס הויז. „א הייזעלע!" טראַכט ער און קוועלט — „נאָך גאָר ניי! שוין א מעשה פֿון איאָהר צוואָנציג — אַ מאַסע הדרים, דערמאַנט ער זיך, זענען דאָ! ביי דעם גביר האָט ער ניט שלעכט פֿערדינט — זעקס גילדען אַ טאָג. ער פֿערוואונדערט זיך אין געדאַנק; „נו, ער איז דאָך פֿאָרט דער ערשטער גביר אין שטאָדט!" פֿערענטפֿערט ער זיך אליין...

און ער פֿערקוקט זיך אויף נאָך און נאָך הייזעליך, וועלכע ער האָט אין זיין לאַנגען לעבען געבויט; זיי גיבען איהם אָב גריסען און עס ווערט איהם וואַרעם אין זיין אלטער קאלטער נשמה... נאָר אָט וואַקסט פלוצים דאָס אומגליק צוריק אַרויס, ער דערמאַנט זיך עפּיס שרעקליכעס און זיין אַלטער קערפּער ציטערט...

פֿערצווייפֿעלט איז ער אריין אין בית־מדרש, אָבגעדאַווענט מנחה, נאָכדעם מעריב. דער זייגער שלאָגט שוין 8—9—10, איצטער שלאָפֿט שוין דער אלטער זלמן, נאָר לייזער האָט נאָך נישט בדעה צו געהן אַהיים. ער זיצט ביי'ן „קו־הישר", נאָר זיינע געדאַנקען זענען ערגיץ וואו אַנדערש. „וואָס טהוט מען, וואָס טהוט מען", אָט די אַייזערנע ווערטער קלאַפּען איהם אין זיין אלטען מח. זיי האָבען אָבער אזוי לאַנג געקלאַפּט ביז זיי האָבען אויפֿגעבויט אין זיין קאָפּ א גליקליכען פּלאַן. דער אַלטער שמייכעלט. ער איז גליקליך: פֿון היינט אָן וועט ער שוין בלייבען אין בית־מדרש, צוריק וועט ער שוין נישט געהן צום אַלטען זלמן! — ער לעגט זיך איבער עטליכע מאָל, טאָמער איז דאָ פֿאַראַן א שטיקעל חסרון, עפּיס אַ שטערונג, נאָר ער געפֿינט ניט. ער ווערט בעגייסטערט. געוויס, געוויס — בעשליעסט ער זיך פֿעסט — פֿון היינט אָן בלייב איך אין בית־מדרש! אַראָב אזא יאָך! אַקליינינקייט אלע חדש צוויי גילדען... „צוויי גילדען"! רעדט ער אַרויס, שוין ניט אין געדאַנק, נאָר מיט ווערטער, און איהם דאכט זיך, אַז פֿון זיינע פּלייצעס האָט עמיצער אראָבגענומען א באַרג...

א פּיצעלע משאָ בלייבט איהם דאָך — דער הוב: אָבצאַהלען מוז מען! נאָר ווי אזוי? ער זיפֿצט...

* *

דער בית־מדרש זייגער האָט געשלאָגען צוועלף. דער אלטער לייזער זיצט ביי'ן טיש און דרעמעלט און איהם חלומ'ט זיך, אז דער אלטער זלמן זיצט קעגען איהם און שטשאָבעט, און נאָך יעדער שטאָך אין בגד, גיט ער איהם מיט'ן נאָדעל אַ שטאָך אין די אויגען.

— ר' זלמן, שטעכט זיך ניט — בעט ער זיך — איך וועל אייך די פֿיער גילדען אָבצאָהלען, מאָרגען הויב איך אָן צו אַרבייטען ביי יענקיל דעם שענקער'ס הויז, ער צאָהלט פֿינף גילדען א טאָג... זלמן וויל עס ניט הערען און שטעכט איהם מיט'ן נאָדעל אין די אויגען און אין אלע גליעדער, און אָט פֿיהלט ער אז ער שטורכעט איהם.

נאָר דאָס שטורכען איז שוין געוועזען אויפֿ'ן וואָהר. דאָס האָט געשטורכעט דער אונטער־שמש, שרייענדיג:

— וייט מוחל, דאָ איז מיין אָרט! איך דאַרף זיך לעגען.

לייזער האָט אָנגעהויבען רייבען די אויגען. דערזעהענדיג אנשטאָט דעם אלטען זלמן'ען — דעם אונטער שמש איז ער צו זיך געקומען, ער האָט זיך דערמאַנט אָן זיין פלאַן, אַז ער בלייבט פֿון היינט אָן אין בית-מדרש, נאָר דער אונטער שמש האָט איהם טרוקען איבערגעגעבען, אז דאָ איז ניט קיין הקדש; די גבאים האָבען פֿערזאָגט, אַז מען זאָל קיינעם ניט לאָזען נעכטיגען, עס איז גענוג די ישיבה בחורים וואָס שלאָפֿען דאָ.

אוים!...

און געהענדיג צוריק צו זלמן דעם אלטען, האָט שוין לייזער נישט געקוקט אויף די הייזער, וועלכע ער האָט געבויט; עס איז געווען זעהר אַ פֿינסטערע נאַכט, און אין די אויגען איז איהם נאָך פֿינסטערער געווען. זעהר פּאַמעליך איז ער געגאַנגען, נאָך פּאַמעליכער, ווי ער האָט געקאָנט. עס איז איהם ליעבער געווען צו שלעפּען זיך אין דער פֿינסטערער נאַכט, איידער צו קומען צו דעם אַלטען זלמן'ען, צו זיין בעל־חוב. און וואָס וועט זיין דער סוף?... דער אַלטער זלמן וועט איהם וואַרטען נאָך א פּאָר טעג, אָבער ניט מעהר... אויפֿ'ן גאַס וועט איהם אויסקומען צו לעגען זיך... אויפֿ'ן גאַס.

— אוי! — האָט ער אַ קרעכץ געטהון ביי דעם שרעקליכען רעיון...

און איצטער האָט ער זיך דערמאַנט, וואָס זיין „אַלטע" האָט איהם אַמאָל, אַמאָל געזאָגט: „לייזער, אַלע בויען זיך, לאמיר זיך אויך פֿערזאָרגען מיט אַ שטיקעלע". „מען קען ניט — האָט ער איהר געענטפֿערט, פֿאַר מיין אַרבייט פֿיר זיך, וועט מיר קיינער נישט בעצאָהלען". ער האָט איהר אַפֿילו גוט געענטפֿערט, זי האָט דערויף ניט געהאַט וואָס ווייטער צו ריידען, דאָך דערמאַנענדיג זיך, אַז אָט באַלד—באַלד האָט ער ניט וואו זיך אַהינצוטהון, ווערט ער אויף זיך אין כעס און זידעלט און שילט זיך אליין:

— אַלטער נאַר, הייזער האָסטו געבויט און אויפֿ'ן גאַס וועסטו שטאַרבען.

אברהם רייזען.

דאס יודישע לעבען.

לויט די יודישע פאלקס ליעדער.

ב.

דאס גריינע אסתר'ל.

אסתר'ל הייסט דאָס קליינע מיידעלע, וואָס איז ערשט ארויס פֿון וויעג...

עס קריכט שוין אויף אלע פיער; עס מאַכט־נאָך דעם קעצעלע, דעם הינטעלע...

און טאַטע מאַמע
וואָלטען שוין גערן זעהן אַ טריטעלע
פון געטרייען פיסעלע...
עס קומט אויף דעם אויך אַ צייט!

זי געהט און פאַלט, זי שרעקט זיך פאַר׳ן פאַלען און איז דאָך שטאַלץ אויפ׳ן געהן.

מען גיט איהר צו קוראַש מיט אַ געזאַנג:

ציגאַלע, מיגאַלע, רייב די קלאַצקים,
רויטע פאַמעראַנצען!
אַז דער טאַטע שלאָגט די מאַמען,
געהען די קינדערליך טאַנצען!

אסתר׳ל ווערט מיעד, וואַקעלט זיך אויף די פיסליך:

ציגאַלע, מיגאַלע, רייב די קלאַצקים,
רויטע פאַמעראַנצען!
שכור׳ט זיך נור איין דאָס קעפּיל,
געהען די פיסעליך טאַנצען!

און אפשר האָט מען איהר גענעבען אַ לעק פון אַ קעלעשיקל, מיט וועלכען מען האָט אַ מוהמע מכבד געוועזען!

עס איז אַזוי אַנגענעהם צו זעהן, ווי אַ קינד ווערט "לעבעדיג"!

אסתר׳לס מוטער ליגט שוין אין אַ צווייטען קינפּעט, אָדער האַנדעלט שוין און וואַנדעלט אין די גאַסען. אסתר׳ל בעקומט חברת׳ערען און מען שפּיעלט זיך.

מען נעמט זיך אָן ביי די הענד, מען מאַכט אַ ראָד, איין מיידעלע בלייבט שטעהען אין דער מיט.

דאָס רעדיל זיננט:

אַ ראָד און אַ ראַננע!
אַ שטרויענע פאַננע!
זיבען מאָל אַרום,
הייקע קוק זיך אום!

דאָס רעדיל דרעהט זיך און וועמען הייקע האָפּט, די געהט אויף איהר אָרט.

אָדער עס הויבט זיך אָן מיט אַ מעשה:

"איין אַלטער קאַטלאַר האָט גערדאַרפט קעסעל כלים צו בעשלאָגען;
"אַ צווייטער ווייסט נישט וויפיעל שינדעל־נעגעל מען דאַרף האָבען"..

און מען ציילט די קינדער אין ראָד, נישט קיין עין הרע צו געבען: "נישט איינס, נישט צוויי, נישט דריי"... און צום גראַם: "אָדער לידערליי!"

מען לערנט זיך צעהלען אויפ׳ן נוסח פון "אחד מי יודע":

איינס — אַ מילינג, צוויי — אַ צווילינג, דריי מזומן, פיער רעדער, פינף פינגער, א. ז. וו.

זי שפּיעלט זיך מיט אַ חברת׳ערין.

איינע פרעגט, די צווייטע ענטפערט:

— סייבאַלע, סייבאַלע!
— פּי־פּי־פּי!
— וואו איז די מאַמע?

אָדער דער טאַטע.

— ז׳ אי׳ ניש׳ היע!
— וואָס וועט זי ברענגען?
— אַ גלעזעלע ביער —
— וואו וועט מען עס שטעלען?
— אונטער דער טהיער!

אַ ניט, געהט עס גאָר אַנדערש:

— וואָס וועט ער ברענגען?
— אַ חתן׳לע פאַר דיר!
מזל טוב, מזל טוב טאָכטער דיר!
צוגעשניטען און אויפגענייט
אַ תנאים קליידעל, —
אַ וואַרע מאַכט, דער חתן געהט!
אַ וואַרע געמאַכט.
אַ חתן געבראַכט,
אַבגעהוליעט —
אַ גאַנצע נאַכט!

אסתר׳ל קלערט וועגען אַ "משה׳לע", וועגען אַ חת׳לע; עס קומט איהר!

אַ שיין מיידעלע בין איך,
רויטע זעקעליך טראָג איך!
טויזענד טהאַלער פערמאָג איך!

דאַכט זיך גענוג נדן! אָדער:

אַ שיין מיידעלע בין איך דאָך!
רויטען פאָדעם שפּין איך דאָך!
אַ רייכען טאַטען האָב איך דאָך!
היינט — וואָס פעהלט מיר נאָך?

עס פעהלט איהר ווירקליך גאָר נישט אויסער אַ חתן...

אסתר׳ל זאָגט צום פאָטער:

טאַטע, טאַטע, גיה אויפ׳ן בן זכר!
און קלויב מיר אויס אַ שיינעם בחור!
מיט לאַנגע פאות און שוואַרצע אויגען!
צו דער הייליגער תורה זאָל ער טויגען!

זי האָפּט אַמאָל אָן די מוטער:

— מאַמע, וואו געהסט דו?

די מוטער ווענדעט זיך אויף דער פראַגע און ענטפערט:

טאָכטער, וואָס ווילסט דו?

אסתר׳ל בלייבט שטעהן פערשעמט און שווייגט.

די מוטער וויל דאָך טרעפען וואָס די טאָכטער וויל:

ווילסט דו נישט אַ פאַר שיכעליך האָבען!
וועל איך געהן דעם שוסטער זאָגען!
— ניין, מאַמע, ניין!

און אין האַרץ טראַכט אסתר׳ל פערדראָסען:

אוי איך האָב אַ שלעכטע מאַמע,
זי ווייס נישט, וואָס איך מיין!

און עס געהט ווייטער:

— מאַמע, וואו געהסט דו?
— טאָכטער, וואָס ווילסט דו?
— ווילסט דו אַ קליידעלע האָבען?
וועל איך געהן צו דער שניידערקע!

— ניין, מאַמע, ניין, וכו׳

אפשר אַ היטעלע? וועט זי בעשטעלען ביי דער „פוצערקע", אַ פּאָר זעקעליך, בעקומט מען ביי דער „קניטערקי", — אַלץ — „ניין" און „ניין"! אַליץ אַ שלעכטע מאַמע „זי ווייסט נישט, וואָס איך מיין!"

אַז די מוטער פּרעגט אָבער

— אפשר ווילסט דו אַ חָת׳לע,
וועל איך געהן דעם שַׁדְכָן זאָגען!
ענפּערט זי: — יאָ, מאַמע יאָ!
הייסט, אַ גוטע מאַמע ד׳האָב,
ווייסט זי, וואָס איך מיין!

און וואָס פאַר אַ מאַן ווילסט דו אסתר׳ל?

— „אפשר ווילסט דו אַ שוסטער פאַר אַ מאַן?"

„אַ שוסטער וויל זי ניט, דראַטווע ציהען קען זי ניט! קיין שמיעד אויך ניט, אייזען ברעכען קען זי אויך ניט; זי וויל אפילו קיין שענקער־רין נישט זיין, פלעשער־שווענקען איז אויך נישט קיין זיס לעבען... אַ מְלַמֵד איז שוין יאָ עפּיס רעכטס, ער לערנט די הייליגע תּוֹרָה, נו „שְׂכִירוֹת מאָהנען" איז נישט פון די גוטע זאַכען!

אַ רביצין זיין וויל זי, זי איז אַליין „אַ רביצינס איין אייניקיל".

און טרעפט זיך אַזוי געשווינד קיין חתן נישט טרויערט זי:

אויף אַ הויכען שטיין
זיי׳ן איך און וויין;
אַלע מיידליך האָבען חֲתָנִים,
נור איך איינע — ניין!

נאָר אסתר איז דאָך אַ כַּלָה געוואָרען...

ווי אַ חֲלוֹם איז איהר אַריבער די כַּלָה־צייט, די חוּפָּה־צייט. בער־רוישט פון נייע קליידער, פון מוזיק, פון כלה־טאַניץ, האַפט זיך אויף פלוצלינג אַ ווייביל... זי פאָהרט שוין אַב.

זי געזעגענט זיך מיט פאָטער און מוטער:

זייט געזונד, ליעבע עלטערן,
איך פאָהר אַוועק
אין ווייטען וועג,
וואו קיין ווינד וועהעט ניט,
וואו קיין פויגעל פליהט ניט,
וואו קיין האָהן קרייעט ניט!

זיי מיר געזונד, מיין פאָטער געליעבטער!
זאָל שוין נעמען איין עק!
דיין זאַלץ און ברויט האָב איך געגעסען, —
צינד פאָהר איך אַוועק!

עס איז ביטער, געליעבטער פאָטער,
אַ פייגעלע ז׳וויסטען וואַלד אַליין!
עס איז ביטער, געליעבטער פאָטער,
מיר אין פרעמדען לאַנד אַליין!

זיי געזונד, געליעבטע מוטער,
זאָל שוין נעמען איין עק!
דיין מילך פון ברוסט האָב איך געזויגען, —
צינד פאָהר איך פון דיר אַוועק!

אין פרעמדען לאַנד, אונבעקאַנט,
בין איך עלענד ווי אַ שטיין, —
אַז איך דערמאָן מיך אָן דער היים
זיץ איך און וויין, איינע אַליין!

איבער׳ן טאָג איז זי עלטער און טיעפער געוואָרען; דאָס האַרץ אַרבייט „אויף אַלע כֵּלִים"...

(פאָרטזעטצונג קומט). בֶּן־תָּמָר.

ביכער־קריטיק.

ס. ס־קי, געדאַנקען וועגען ציוניסטישע קאָנגרעסען (רוסיש, יעקאַטערינאסלאַיו).

ווען ה. ס. ס—קי וואָלט אַ נאָמען געגעבען זיין קליין ביכיל „אַ בעריכט וועגען פיערטען קאָנגרעס", וואָלטען מיר צו איהם וועניג וואָס טענות געהאָט. נאָר ער האָט זיך ניט בענוגענט מיט אַזאַ איינפאַכען נאָמען, עס האָט איהם געפעהלט אַ ביסעלע עֲנָווּת, און דעריבער מוז ער איצט צוליעב זיין נאוה אויסהערען מיינע עטליכע טענות.

וואו ליגען אין אייער ביכיל בעהאַלטען אייער׳ע „געדאַנקען„ הערר ס. ס—קי? צי אין דעם וואָס איהר בעטראַכט דעם קאָנגרעס ניט ווי אַ שפּיעלצייג פאַר גרויסע קינדער און מיינט, דאָס די דעלעגאַטען וואָס זענען געקומען אויפ׳ן קאָנגרעס שטרעבען צו אַ הויכען ציעל? צי אין דעם, וואָס איהר זאָגט דאָס דער ציוניזם איז די „זעלבסטהילפע" פון יודישען פאָלק? אָדער אפשר ליגט גאָר אייער הויפּטגעדאַנקען אין דעם, אַז די „קולטורפראַגע" אין ציוניזם איז אַ וויכטיגע פראַגע, וועלכע מען דאַרף ניט און טאָר ניט ארונטערמאַכען אונטער׳ן האַנד? אָדער דאַכט זיך אייך, דאָס דער טיעפסטער רעיון אייערער איז, דאָס דער ציוניזם דאַרף זיך צוקיקען צו דער עקאָנאָמישער לאַגע פון די יו־דען? אויב דאָס זענען אייערע „געדאַנקען", מוז איך אייך זאָגען, אַז צו־ליעב זיי האָט ניט געלוינט צו שרייבען און צו דרוקען אייער ביכיל. בעטראַכט זיך איינער אַליין ה. ס. ס—קי! איהר אַליין זייט אונצופריעדען מיט דר. קאַצענעלסאָן׳ס בעריכט אויפ׳ן 4־טען קאָנגרעס, וועגען דער יודישע עקאָנאָמישער לאַגע „וועלכער האָט איבערגעחזר׳ט אַלטע אָב־געניצטע תורות איבער די לאַגע פון יודישען פּראָלעטעריאַט אין רוסלאַנד, איבערשרייבענדיג די ציפער פון סובאָטין׳ס בוך" (3—22), און פונדעסטוועגען שעמט איהר זיך ניט צו טהון דאָס אייגענע וואָס איהר זאָגט אויף דר. קאַצענעלסאָהן, און גיט דאָס נאָך אַ נאָמען „געדאַנ־קען וועגען די קאָני־עסען".

מאַנכער לעזער וועט אפשר פרעגען, וואָס שאַדט דאָס ווען מען חזר׳ט איבער אַלטע תורות נאָך אַמאָל? דערויף וועל איך ענט־פערן, עס שאַדט, ווייל, ערשטענס חזר׳ט מען שוין דאָס ביי אונז אין דער ציוניסטישער ליטעראַטור צו אָפט איבער, נאָך מעהר ווי 101 מאָל, און צווייטענס, וואָס מעהר אונזער ציוניסטישער ביכער־מאַרק וועט פול ווערען מיט שוואַכע בלייכע אַביסיל אונטערגעפרישטע נייס־טיגע פריילִיך, וועט אַליץ גיכער פאַלען די אכטונג צו אונזער ציוניסטישער ליטעראַטור, וועלכע הינקט נאָך ביז היינטיגען טאָג אויף אַלע פיער.

מיט נויט און צרות קען נאָך ה. ס. ס—קי׳ס ביכיל אַנגעהן פאַר אַ בעריכט וועגען פיערטען קאָנגרעס. דען פון אַ שאַרפען בליק און אַ טיפער קריטיק איז אין איהם וועניג וואָס צו זעהן. די שפּראַכע אין ביכל איז ניט שלעכט, דער טאָן איז אַ רוהיגער, און דאָס איז פיליכט דער איינציגער שבח, וואָס איך קען אויף איהם זאָגען.

בַּעַל מַחְשָׁבוֹת.

Verlag „Achiasaf", Verantwortlicher Red. M, Berkowicz. — Herausgeber u. Buchdrukerei Josef Fischer Krakau

געזעללשאפט „כרמל" ווארשא

אויסשליסליכער פערקויף פיר גאנץ רוסלאנד

פון נאטירליכען ווייז און קאניאק

וועלכער ווערד אויסגעארבייט

אין די וויינגערטנער

פון די

יודישע קאלאניעס

אין

ארץ ישראל

די מארקע איז בעשטעטיגט פון דער רוסישער רעגירונג.

דער עטיקעט איז בעשטעטיגט דער פון רוסישער רעגירונג

הויפט-קאנטאר אין ווארשא, גאלעווקי נו' 21, טעלעפאן נו' 1433.

אדרעססע פיר בריעף: Товарищество Кармелъ Варшава פיר טעלעגראממען: **Варшава Кармелъ.**

אבטהיילונג פיר זיד-רוסלאנד אין **אדעססא** רישעליעווסקאיא אין דעם הויז פון ה' בארבאש

אדרעססע פיר בריעף: **Товарищество Кармелъ Одесса** פיר טעלעגראממען: **Одесса Кармелъ**

צו אדעססער ראיאן געהערען די גובערניעס: חערסאן, קישיניעוו, יעקאטערינאסלאוו, פאדאלסק, קיעוו, חארקאוו, פאלטאווא, קרים און קאווקאז.

אונזערע וויינען און קאניאקען בעקומט מען אין אלע וויינהאנדלונגען.

כדי צו בעווארנען ברמל-וויין און קאניאקען פון נאכגעפעלשטע, פערקויפען מיר אונזערע וויינען און קאניאקען נור אין פלעשער פערזיגעלט מיט אונזער סטעמפעל און פערקניפט מיט דער פלאמבע פון „כרמל".

השלח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

המו"ל: **חברת „אחיאסף".** העורך: **אשר גינצברג.**

שנה רביעית

יצאה לאור החוברת הראשונה

וזה תכן עניניה:

א) שאלות ארץ ישראל (א. כתי הספר ביפו).	אחד-העם.
ב) במצור ובמצוק (ציור היסטורי).	ד"ר ש. ברנפלד.
ג) יתר הפליטה משירי הנגיד.	ד. כהנא.
ד) סמולנסקין כתור מספר (המשך).	ר. בריינין.
ה) נושא סבל (ציור).	ח. ד. הורוויץ.
ו) שירה יתומה (שיר).	ח. נ. ביאליק.
ז) הכנסיה הציונית הרביעית.	ש. פויזנר.
ח) לתקופת השנה.	אבא.
ט) רועים ועדריהם (א).	מ. חשמונאי.
י) ילקוט קטן (ל"ו).	אחד-העם.
יא) ידיעות ספרותיות.	

מחיר החתימה לשנה: ברוסיה 6 רו"כ, באוסטריה-הונגריה 16 קראנען, באשכנז 13 מארק, בשאר ארצות 17 פראנק, בארץ-ישראל 15 פראנק

לחצי שנה: חצי המחיר הנ"ל.

להחותמים על „השלח" ו„הדור" ביחד יוזל המחיר בשני רו"כ, וישלמו: לשנה 10 רו"כ, לחצי שנה 5 רו"כ, לרבע 2,50 רו"כ.

כתבת השלח:

Издательство „АХІАСАФЪ" Варшава.

Verlag „ACHIASAF" Warschau.

האוצר

פתרון המלים שנמצאו במקרא ובמשנה וכו' ותרגומן לשפות רוסיא ואשכנז

מאת **ש. י. פין** (המנוח).

עם הערות (בסוף כל הלק) על השמות הנונעים לחכמת הרפואה בכל ענפיה

מאת ד"ר **ל. קאצענעלסאהן.**

יצאה לאור

ונשלחה לכל החותמים

חוברת טו חוברת

הספר יוצא לאור במחברות א 2 באגען

מחיר כל מחברת 22 ק"פ ועם פארטא 24 ק'.

אולם **לחותמים** הוזל המחיר ע"פ התנאים

א) בתשלום למפרע עבור כל הספר — 8 רו"כ.

ב) „ „ „ 20 חיב' — 3 „

ג) „ „ „ 10 „ 1,80 „

החותמים מקבלים החוברות בכל שבוע חפשי מפארטא.

כתבת המו"ל: **Издат. „Ахіасафъ", Варшава.**

Verlag „ACHIASAF" Warschau.

פריילינען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און נייהען אין אקורצע צייט דורך בריעף אין זארגאן, רוסיש און דייטש. די מעטאדע איז די בעסטע און די גרינגסטע. אפילו 12 יעהריגע מעדכען קענען זיך גוט אויסלערנען. אויף תשובה א מארקע. ניט זוימט און פרעגט אן ביי:

Варшава, Госпожѣ Бертѣ Найдичъ.

Открыта подписка на 1901 годъ

на литературный, научный и политическій журналъ

V-й годъ изданія **„ЖИЗНЬ“.** V-й годъ изданія

Составъ редакціи и постоянныхъ сотрудниковъ остается въ 1901 г. тотъ же, что и въ два предыдущіе года.

Журналъ выходитъ **ежемѣсячно** книжками въ размѣрѣ не менѣе 25 печатныхъ листовъ обыкновеннаго формата. Въ каждой книжкѣ помѣщаются иллюстраціи, отпечатанныя на отдѣльныхъ листахъ мѣловой бумаги.

Одна изъ книжекъ журнала **1901 г.** будетъ посвящена **характеристикѣ XX столѣтія** и будетъ состоять изъ статей по естествознанію, философіи, соціологіи, исторіи, политической экономіи, литературѣ и искусству, при участіи г.г.: **Андреевича, К. Н. Анненкова**, проф. **И. И. Боргмана, А. А. Васильева**, проф. **А. Н. Веселовскаго**, проф. **Ю. С. Гамбарова, П. Н. Ге, М. Горькаго, Л. Ѳ. Крживицкаго**, проф. **И. И. Лапшина, П. П. Маслова, А. А. Никонова**, проф. **Д. Н. Овсянико-Куликовскаго, Parvus'а, В. А. Поссе**, проф. **Н. А. Рожкова. Н. А Рубакина**, проф. **К. А. Тимирязева**, проф. **В Ѳ. Тимофѣева, Е. Н. Чирикова**, и мн. др.

Книга будетъ иллюстрирована снимками съ картинъ художниковъ XIX в. и портретами ученыхъ.

Въ беллетристическомъ отдѣлѣ журнала принимаютъ участіе слѣдующія лица: М. Альбовъ, Л. Андреевъ, К. Баранцевичъ, И. Бунинъ, А. Вербицкая, Н. Гаринъ, Г. Галина, М. Горькій, Л. Гуревичъ, С. Гусевъ-Оренбургскій, А. Крандіевская, В. Муриновъ, А. Серафимовичъ, Скиталецъ, Б. Степанецъ, В. А. Свирскій, Сѣрошевскій. Н. Тимковскій А. Федоровъ, М. Цебриковъ, Ант. Чеховъ, Е. Чириковъ и др.

Въ научномъ и политическомъ отдѣлѣ „Жизнь“ примутъ участіе г. г.: П. Берлинъ, А. Богдановъ, В. Богучарскій, А. Васильевъ, Ю. Гамбаровъ, С. Гарюшинъ, И. Гурвичъ, П. Голубевъ, Д. Жбанковъ, В. Ильинъ, А. Изгоевъ, Инсаровъ, В. Іоновъ, А. Кизеветтеръ, А. Ковровъ, Л. Крживицкій, И. Лапшинъ, A. Labriola, H. Lagardelle, Е. Лозинскій, П. Масловъ, М. Мензбиръ, Н. Мировичъ, П. Неждановъ, А. Никоновъ, Д. Овсянико-Куликовскій, Н. Окуневъ, Parvus, В. Поссе, Д. Протопоповъ, Н. Рожковъ, Д. Сатуринъ, Е. Смирновъ, Е. Соловьевъ, Ю. Стекловъ, П. Струве, Е. Тарле, К. Тимирязевъ, М. Туганъ-Барановскій, Л. Украинка, Е. Чириковъ и др.

Въ художественномъ отдѣлѣ журнала ближайшее участіе принимаетъ П. Ге, который въ 1901 г. дастъ рядъ статей объ источникахъ русскаго искусства. Статьи эти будутъ иллюстрированы снимками съ картинъ русскихъ и иностранныхъ художниковъ.

Новые подписчики „ЖИЗНИ“ 1901 г. получатъ безплатно начало повѣсти М. Горькаго: „ТРОЕ“.

Годовые подписчики получатъ въ 1901 г. въ видѣ безплатнаго приложенія научно-популярное сочиненіе отдѣльною книгою.

Подписная цѣна на годъ съ дост. и перес. **7** руб. За-границу—**10** руб.

Въ виду заявленій со стороны подписчиковъ, вновь допускается разсрочка годовой платы (7 р.) на слѣд. условіяхъ: или 1) при подпискѣ вносится 2 р., къ 1 марта—2 р. и къ 1 іюля—3 р.; или II) при подпискѣ—4 р. и къ 1 іюля—3 р.; или III) при подпискѣ—3 р. и къ 1 мая—4 р. Подписчикамъ, не доставившимъ денегъ въ указанные сроки, высылка журнала пріостанавливается.

Книжные магазины могутъ удерживать съ каждаго годового экземпляра 35 к.; подписка въ разсрочку и по частямъ года отъ нихъ не принимается.

Главная контора и редакція: С.-Петербургъ, Знаменская 20.

Редакторъ-издатель **М. С. Ермолаевъ.**

ייש ושפירט של פסח למבינים ולמהדרין.

הזאוואד מיי"ש של פסח שלי, נוסד בשנת תרכ"ה, זה שלשים וששה שנים. השפירט שלי נודע ומפורסם בטוב טעמה, וריחה, יזך מראי' וביתרון הכשרה, (כי כל הפועלים והעוסקים בהזאוואר המה מאחינו, כשרים ונאמנים, וכל זר לא יבוא אל הבית בלי שומר) כאשר יעידון ויגידון הרבנים הגאונים והצדיקים, הרבנים המו"ץ דק' הוראדנא ואתי'ו ה"ה מרן ברוך מרדכי ליבשיטץ זללה"ה האבד"ק שעדליץ, ה"ה מרן אליי חיים מייזיל שליט"א האבד"ק לאדז, האדמו"ר ר' גרשון העניך זללה"ה מראדזין, הי"ה מרן יוסף דובער הלוי זללה"ה האבד"ק בריסק, ה"ה מרן חיים הלוי סאלאווייטשיק שליט"א האבד"ק בריסק ה"ה מרן יצחק אלחנן זללה"ה האבד"ק קאוונא. ה"ה מרן שלמה כהן שליט"א המו"ץ דק"ק ווילנא, כל הקונים יוכלו לקבל היי"ש פסח בקבוקים בגי 1/10 20/1 הין, מהזאוואר שלי מוכן למכירה ישר לידיהם. גם בעלי בתים הקונים לעצמם. יוכלו להשיג ישר מזאוואד שלי, כן נמצא אצלי יי"ש ישן, ומנוקה (אָציש-ציגע) הדורשים יפנו אלו בכתובתי:

Б. Г. ЯФФЕ, Гродно.

נאום דובער בהגאו' מוה"ר מרדכי גימפל זללה"ה יפה.

כבוד מורי במלאכת הבורית ה' נ א ט ק י ן במינסק.

פיעל דאנק אייך ליעבער ה' נאטקין פיר אייער טרייע און אָרדענטליכע לעהרע, איך מאך היינט זייף אזוי ווי א פראקטיקאנט פון צעהנער יאהרען. פיעל מענשען האבען פון מיר געלאכט און נישט געוואלט גלויבען אז אמענש וואס האָט אויף זיין לעבען נישט געארבייט קיין זייף זאל זיך דורך בריעף קענען אויס-לערנען, האמת נתנה להגיד, איך אליין האב אויך אביסעל געצווייפעלט אין דעם, נאר ווי פערוואונדערט זענען זיי געוואָרען, אז זיי האבען דערזעהען ווי איך ארבייט וופאלניע גוט און די זייף איז זעהר פיין און גוט און פערדיענע דאביי נישט שלעכט. גאָט זאל אייך געבען געזונד, און זאלט קענען פערברייטען אייער לעהרע צווישען מענשען וואס זוכען א פערדיענסט. והשי"ת ישלם לו כפעלו, וישלח ברכה במעשה ידיו, תלמידו האסיר הודה לו כל הימים.

Бенціонъ Сафіаникъ, Богуславъ, Кіевъ. г.

Четвертый всемірный

КОНГРЕСЪ СІОНИСТОВЪ

въ Лондонѣ 1900 г.

Полный отчетъ

Цѣна 40 к. съ пересылкой 48 к.

Издательство „Ахіасафъ“, Варшава.

פון 100 ביז 300 רו"ב מאנאטליך

קען פערדינען דער, ווער עס וועט זיך ביי מיר לערנען דורך בריעף אדער ביי מיר אויפ'ן פאבריק צו ארבייטען פערשיעדענע טואלעטנע און ביליגע וועש-זייפען. ווי אויך אלערהאנד פארפומעריי און העמישע אויסארבייטונג. העכער אז 100 פערשיעדענע סאסטאווען, וועלכע יעדער בעזונדער ניט פראוואזשיטעלסטווע אין גאנץ רוסלאנד. מלבד וואס מען קען לייכט די אויסארבייטונג פיהרען אויך אין אונזער געגענד מיט דעם קלענסטען קאפיטאל און גוט דאביי פערדינען. די פיעלע דאנקבריעף וועלכע איך האב פון מיינע שילער קענען גאראנטירען פאר מיין וויכטיגע און ערנסטע לעהרע.

אויף איינע דייטליכע אנטווארט א 7 קאפ. מארקע.

אדרעסע: **Я. И. Ноткину. г.г. Минскъ.**

נור מיט עטליכע רובל

קען יעדער מענש ביי זיך אויפ'ן אָרט א גוטע פרנסה איינפיהרען, אזוי ווי איך גיב צו ערקלערען דורך א בריעף געגען א 7 קאָפ' מארקע.

אדרעסירען:

Варшава, Я. Найдичъ.

יין גפן כשר לפסח, בהכשר הרבנים יהגאונים בפולין וליטא.

באשר זה שנים רבות עסקתי במסחר היין של אבי ה"ר **הירש פרייגער** וגם היינות של ה"ר **משה האכפעלד** נעשו רק ע"י ותחת השגחתי בהכשר וטוב טעם, הנני מודיע, כי גם בשנה זו מוכן הנני למלאות חפץ הדורשים ממני אף הין אחד מן 90 קאפ. עד 8 ר"כ כל הין, ולהחפץ אשלח פרייז-קוראנט מכל המינים והמקחים, ויען כי יינות שנה זו מבורכים בטוב טעם, אקוה להפיק רצון הקונים עצהיו"ט.

ХАИМУ ПРЕЙГЕРУ КИШИНЕВЪ. חיים פרייגער.